

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів**

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Валютно-курсова політика Національного банку України та її
вплив на зовнішньоекономічну діяльність українських компаній»

здобувача Яновицького Вадима Олеговича

Науковий керівник: Мусієць Тетяна Вікторівна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Т.О. Фролова

(підпис)

_____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М. Мозговий

(підпис)

_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Яновицькому Вадиму Олеговичу

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему «Валютно-курсова політика Національного банку України та її вплив на
зовнішньоекономічну діяльність українських компаній»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "_09_" __01__ 2024 р .№ 47-ст

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ
Розділ 2	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ
Об'єкт дослідження:	Процеси проведення валютно-курсової політики центрального банку.
Предмет дослідження:	Теоретико-методологічні засади формування й розвитку валютно-курсової політики НБУ та її впливу на зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Розкрити теоретичні та методичні положення щодо сучасного стану валютно-курсової політики України, а також обґрунтувати перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
-	Визначити сутність валютно-курсової політики НБУ
-	Проаналізувати класифікацію інструментів валютно-курсової політики НБУ
-	Дослідити зарубіжний досвід та оцінити можливості його впровадження при формуванні валютно-курсової політики НБУ
У розділі 2	
-	Проаналізувати зовнішньоекономічну діяльність українських компаній
-	Проаналізувати основні напрямки розвитку валютно-курсової політики України
-	Оцінити вплив новачій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни
-	Дослідити перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 52 сторінки, 2 таблиці, 15 рисунків, список використаних джерел з 46 найменувань.

«Валютно-курсова політика Національного банку України та її вплив на зовнішньоекономічну діяльність українських компаній»

У роботі висвітлено теоретичні засади валютно-курсової політики Національного банку України, розглянуто відповідні визначення, класифікацію та принципи.

Однією з головних переваг дослідження є практична частина, в якій проаналізовано сучасний стан валютно-курсової політики НБУ та її вплив на зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних компаній. Аналіз у другій частині дипломної роботи базується на аналітичних оглядах Національного банку України, матеріалах Асоціації українських банків та Незалежної асоціації банків України, даних Державної служби статистики України, звітах Міжнародного валютного фонду, Світового банку тощо.

Автор заглиблюється в детальний аналіз основних напрямів розвитку валютно-курсової політики України, а також в оцінку впливу нововведень валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах воєнного часу. Як результат, робота містить перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови. Після проведення дослідження автор узагальнює здобутки дисертації в одному резюме.

Ключові слова: валютні операції, аналіз, оцінка, центральний банк; монетарна політика; таргетування.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача
освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

Яновицького В. О.

(прізвище, ініціали)

на тему «Валютно-курсова політика Національного банку України та її вплив
на зовнішньоекономічну діяльність українських компаній»

(назва теми)

1. Актуальність теми: В умовах зростання міжнародних потоків товарів, послуг та капіталів валютно-курсова політика будь-якої країни формується з метою сприяння економічному розвитку суспільства. Що стосується України, то надзвичайно важливими стають нормалізація економіки та післявоєнне відновлення, оскільки військова агресія в Україні призвела до зупинки економічного розвитку на довгий час, спричинивши значні людські та матеріальні втрати. Тому, реалізація валютно-курсової політики має стати ключовим аспектом у державному впливі на економічні процеси та впровадженні ефективного ринкового механізму.
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: дана кваліфікаційна бакалаврська робота має логічну структуру; у роботі достатньо представлені сучасні статистичні, аналітичні, фактичні дані, які дозволяють у повному обсязі розкрити тему кваліфікаційної бакалаврської роботи.
3. Наявність самостійних розробок автора: робота носить самостійний характер, про що свідчать дані перевірки кваліфікаційної бакалаврської роботи на плагіат - 12,7 %. Автором самостійно проведений аналіз сучасного стану валютно-курсової політики НБУ та її впливу на зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних компаній, зокрема проведений аналіз зовнішньоекономічної діяльності українських компаній; основні напрямки розвитку валютно-курсової політики України; надана оцінка впливу новацій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни росії проти України; виявлені перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: полягає в тому, що вони можуть бути використані для подальшого формування валютно-курсової політики НБУ, зокрема після повномасштабної війни росії з Україною.
5. Наявність недоліків: суттєві недоліки були виправлені під час роботи над кваліфікаційною бакалаврською роботою.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: кваліфікаційна бакалаврська робота може бути оцінена на високу позитивну оцінку і допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник професор кафедри міжнародних фінансів, професор, к.е.н.
(посада, учене звання, науковий ступінь)

“ 03 ” травня 2024 р.

(підпис)

Мусієць Т.В.
(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	6
1.1. Сутність валютно-курсової політики НБУ	6
1.2. Класифікація інструментів валютно-курсової політики НБУ	11
1.3. Зарубіжний досвід та оцінка можливості його впровадження при формуванні валютно-курсової політики НБУ	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ	22
2.1. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності українських компаній	22
2.2. Основні напрямки розвитку валютно-курсової політики України	28
2.3. Оцінка впливу новацій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни	34
2.4. Перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови	40
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах зростання міжнародних потоків товарів, послуг та капіталів валютно-курсова політика будь-якої країни формується з метою сприяння економічному розвитку суспільства. Світові фінансові та економічні кризи, нереформована економіка та девальвація національної валюти призвели до численних проблем у економіці України. Тому реалізація валютно-курсової політики стає ключовим аспектом у державному впливі на економічні процеси та впровадженні ефективного ринкового механізму.

Крім того, на сучасному етапі формування ефективної валютно-курсової політики для України набуває особливої актуальності й важливості, оскільки вона впливає на розвиток ринкових відносин, розширення зовнішньоекономічних зв'язків та забезпечення економічної безпеки держави в цілому. Події, що розгортаються в Україні, є надзвичайно складними. У таких умовах країна і світ не мають достатнього досвіду у валютному регулюванні. Надзвичайно важливими стають нормалізація економіки та післявоєнне відновлення, оскільки військова агресія в Україні призвела до зупинки економічного розвитку на довгий час, спричинивши значні людські та матеріальні втрати. Отже, наукова та практична значущість зазначеної проблеми обумовлює необхідність проведення даного наукового дослідження.

Важливі концепції та теоретичні основи валютно-курсової політики, валютного регулювання та їх впливу на економічний розвиток описані у працях відомих зарубіжних авторів, таких як Г. Кассель, Р. Лукас, Р. Манделл, А. Маршал, Р. Міз, М. Обсфельд, К. Рогофф, А. Стокмен, Я. Тінберген, М. Флемінг, Я. Френкель та ін. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад валютно-курсової політики зробили вітчизняні науковці: О. Береславська, Н. Бодрова, О. Боришкевич, Г. Веріга, В. Геєць, А. Гриценко, О. Дзюблюк, Ф. Журавка, Г. Мироненко, С. Науменкова, М. Ребрик, А. Суторміна, А. Філіпенко, К. Черкашина, В. Юрчишин та ін. Дослідження з проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств проводили такі науковці,

як: Н. Бондаренко, А. Завгородній, Ю. Козак, О. Єрмакова, А. Овсієнко, Т. Остапенко, К. Решетняк та інші. Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених з питань дослідження валютно-курсової політики, в сучасних умовах зростає потреба у проведенні поглиблених досліджень сутності, структури та особливостей формування й розвитку валютно-курсової політики в Україні та її впливу на зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств.

Метою дослідження є розкриття теоретичних та методичних положень щодо сучасного стану валютно-курсової політики України, а також обґрунтування перспектив розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі *завдання*:

- виявити сутність валютно-курсової політики НБУ;
- визначити класифікацію інструментів валютно-курсової політики НБУ;
- вивчити зарубіжний досвід та можливості його впровадження при формуванні валютно-курсової політики НБУ;
- проаналізувати зовнішньоекономічну діяльність українських компаній;
- дослідити основні напрямки розвитку валютно-курсової політики України;
- оцінити вплив новацій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни;
- обґрунтувати перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови.

Об'єктом дослідження є процес проведення валютно-курсової політики центрального банку.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади формування й розвитку валютно-курсової політики НБУ та її впливу на зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методологічна основа дослідження ґрунтується на наукових працях та нормативних документах Національного банку України з питань валютно-курсової політики. В його основі лежать загальнонаукові та спеціалізовані методи дослідження: аналіз, синтез,

систематизація та наукова абстракція (при узгодженні термінологічного апарату, дослідженні інструментів валютно-курсової політики НБУ, методів їх оцінки та регулювання); порівняння (при визначенні переваг і недоліків шляхів розвитку валютно-курсової політики України); системного та структурного аналізу (при визначенні шляхів впровадження у валютно-курсову політику України зарубіжного досвіду її реформування); графічного та факторного аналізу тощо.

Робота має *теоретичне та практичне значення*, оскільки досліджує та аналізує складний механізм впливу валютних факторів на зовнішньоекономічну стійкість країни. Дане дослідження глибоко проникає в теоретичні аспекти валютно-курсового регулювання, розширюючи розуміння його складності та адаптивності в умовах сучасних економічних викликів. Також в роботі пропонується інноваційний підхід до валютно-курсової політики в Україні, що розширює розуміння ролі та впливу в умовах нестабільності та трансформацій, що є важливим завданням в умовах післявоєнної відбудови.

Інформаційна база дослідження ґрунтувалося на законах України, нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, аналітичних оглядах Національного банку України, матеріалах Асоціації українських банків і Незалежної асоціації банків України, даних Державної служби статистики України, звітах Міжнародного валютного фонду, Світового банку, наукових публікаціях провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем валютно-курсової політики НБУ, періодичних виданнях, інтернет-ресурсах тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

1.1 Сутність валютно-курсової політики НБУ

В умовах економічної нестабільності важливе стає управління та впровадження валютно-курсової політики. Науково обґрунтоване впровадження процесу валютного регулювання, вибір оптимального режиму валютного курсу та реалізація ефективної валютної політики є ключовими для забезпечення фінансової стабільності національної економіки. Однак, сучасні умови вносять корективи на функціонування усієї кредитно-банківської системи держави та валютно-курсової політики зокрема. Тому впровадження валютно-курсової політики стає критичним чинником у здійсненні державного контролю над зовнішньоекономічними процесами та формуванні ефективного ринкового механізму.

Під час дослідження механізму формування та реалізації валютно-курсової політики потрібно розглянути сутність поняття «валютна політика» взагалі. Варто зазначити, що в українській законодавчій базі не міститься чіткого єдиного визначення цієї категорії. Також у вітчизняній економічній та фінансовій літературі можна знайти різні підходи до трактування даного поняття.

Валютною політикою («foreign exchange policy») визначають «сукупність економічних, правових та організаційних заходів, які здійснюються центральним банком та іншими державними органами для регулювання валютних відносин між суб'єктами господарювання, домашніми господарствами та урядовими структурами країни» [24].

В економічній літературі висвітлені наступні тлумачення поняття «валютної політики» (табл. 1.1):

Таблиця 1.1 – Визначення поняття валютної політики

Автор	Визначення
О. Дзюблюк	Створення та впровадження державою інструментів контролю над економічними відносинами суб'єктів ринку, які пов'язані з операціями з валютою. На практичному рівні валютна політика охоплює комплекс заходів економічного, юридичного та організаційного характеру, які держава приймає для регулювання валютних відносин
Т. Шемет, А. Коряк, О. Диба	Сукупність заходів економічного, юридичного та організаційного характеру, які реалізуються державними органами, центральними банками, фінансовими установами та міжнародними валютно-фінансовими організаціями у міжнародних валютних відносинах, спрямовані на досягнення конкретних цілей, визначених державою
Ф. Журавка	Сукупність заходів у сфері валютних відносин, які проводяться державою, відповідно до стратегічних та поточних цілей загальної економічної політики країни, включаючи економічні, організаційні, правові, адміністративні та інші заходи й інструменти
В. Табінський	Сукупність заходів у сфері валютних відносин, що здійснюються державою, враховуючи основні принципи загальної економічної політики країни
В. Юрчишин	Комплекс заходів у галузі міжнародних валютно-економічних відносин, орієнтований на досягнення поточних та стратегічних цілей країни
А. Мороз, І. Лазепко	Сукупність заходів, проведених державою у сфері валютних відносин, з метою виконання стратегічних завдань
НБУ	«Комплекс економічних, правових та організаційних заходів, які проводяться центральним банком та іншими державними органами регулювання, щодо валютних відносин між суб'єктами господарювання, домашніми господарствами та урядовими установами»

Джерело: розроблено автором на основі [11; 14; 24; 31; 35; 39]

На наш погляд, визначення запропоноване О. Дзюблюком, не відображає головних цілей проведення валютно-курсової політики. Запропонований підхід Т. Шеметом, А. Коряком та О. Дибою – недостатньо повний, оскільки поза увагою залишається важлива сфера валютних відносин на національному рівні.

У запропонованому визначенні В. Юрчишина залишається поза увагою важливий сегмент проведення валютно-економічних відносин на національному рівні. Отже, вважаємо найбільш доречним визначення валютної політики, запропоноване А. Морозом та І. Лазапко.

Ми згодні з думкою С. Науменкова, який підкреслює, що валютна політика є не самоціллю, а засобом досягнення економічних перетворень. Вона виступає як перехідний інструмент, що сполучає національну економіку з глобальною, і стає ключовим фактором у формуванні передумов для інтеграції національної економіки у світові економічні відносини. Це одна з важливих складових захисту національної товарної маси від нерівноцінного обміну та забезпечення економічного суверенітету [21].

Ю. Біленко відзначає, що впровадження валютної політики залежить від руху специфічних категорій і відбувається як на рівні макроекономіки, так і на рівні мікроекономіки. На рівні мікроекономіки, де діють економічні суб'єкти з валютними ресурсами, які активно займаються валютними операціями, валютно-курсова політика впливає на їх стратегії, спрямовані на отримання прибутку. На рівні макроекономіки валютно-курсова політика спрямована на реалізацію політичних, соціальних і економічних орієнтирів, визначаючи цілі та шляхи досягнення їх учасниками валютних відносин [4].

Отже, на підставі вищезазначеного аналізу наукової літератури наведемо визначення поняття «валютно-курсова політика» – це складова економічної стратегії, яка визначає пріоритети у розвитку валютних відносин та основні принципи їх втілення на конкретному етапі розвитку, як на національному, так і на регіональному та міжнародному рівнях [31].

Валютно-курсова політика спрямована на забезпечення досягнення головних цілей економічної політики в цілому: стійкого економічного зростання, стримування рівня безробіття та інфляції, підтримки рівноваги платіжного балансу тощо. Для досягнення поставлених цілей на різних етапах історії висувалися на перший план конкретні завдання валютно-курсової політики:

забезпечити валютну стабілізацію, подолати валютну кризу, перейти до конвертованості валюти, провести лібералізацію валютних операцій тощо.

Ряд економістів сходяться на думці, що головна мета валютно-курсової політики – підтримка стабільності національної валюти [13; 20]. До того ж зв'язок грошово-кредитної політики з напрямками валютно-курсової політики не дозволяє однозначно відповісти, які інструменти будуть задіяні для забезпечення переливу капіталів з різних сегментів фінансового ринку в реальний сектор економіки. У деяких працях під головною метою валютно-курсової політики розуміється забезпечення стабільності цін. Іншою є точка зору І. Попової, яка підкреслює, що «валютна політика спрямована на досягнення основних цілей економічної політики відповідно до «магічного багатокутника»: забезпечення стабільного економічного зростання, зменшення безробіття та інфляції, та підтримання балансу платіжного рахунку» [27, с. 381].

Валютно-курсова політика у найзагальнішому вигляді складається з таких елементів (рис. 1.1):



Рисунок 1.1 – Елементи валютно-курсової політики [28; 45]

Основними формами реалізації валютно-курсової політики є такі [34; 45]:

- валютне регулювання є системою адміністративних, законодавчих, організаційних та економічних заходів, які визначають порядок здійснення державними органами влади на території держави операцій з валютними цінностями, що спрямовані на забезпечення економічного зростання;

- валютний контроль є специфічним типом фінансового нагляду, що передбачає впровадження комплексу заходів, проведених спеціально уповноваженими державними установами, з метою забезпечення дотримання учасниками валютних правовідносин національного валютного законодавства під час здійснення валютних операцій;

- валютний режим представляє собою систему визначення обмінних курсів національної валюти на іноземні. Цей режим може бути різним, починаючи від жорсткої фіксації, наприклад, до золота (золотий стандарт), і закінчуючи вільно плаваючим курсом, коли ціна формується виключно під впливом ринкових сил;

- дисконтна валютна політика означає зміну процентних ставок НБУ з метою контролю над попитом і пропозицією на позичковий капітал. Ця політика включає використання базової процентної ставки для регулювання обсягу інвестицій, балансування зобов'язань за платежами та коригування валютного курсу;

- девізна валютна політика – це стратегія контролю за валютним курсом шляхом активної купівлі та продажу іноземної валюти. Основною метою такої політики є забезпечення стабільності курсу гривні щодо іноземних валют.

До основних форм валютно-курсової політики відносяться такі (рис. 1.2).

Таким чином, валютно-курсова політика являє собою складний механізм регулювання відносин, спрямованих на функціонування його об'єкта – валюти. Для зміцнення та покращення стану валютного ринку України необхідно впровадити комплекс заходів, включаючи нормативно-правові та законодавчі ініціативи, спрямованих на стабілізацію національної валюти та підтримку інтеграції країни у міжнародній економіці.

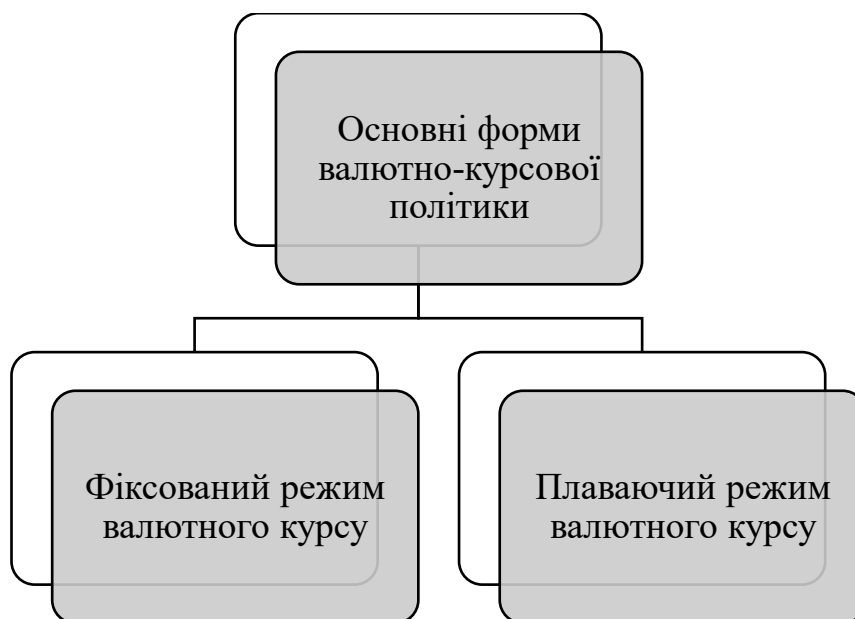


Рисунок 1.2 – Основні форми валютно-курсової політики [11]

1.2 Класифікація інструментів валютно-курсової політики НБУ

В сучасних умовах господарювання необхідно застосовувати ринкові інструменти для контролю валютно-курсових відносин. Проте, це само по собі недостатньо для ефективного захисту економіки держави від негативного впливу коливань валютних курсів. Кожна країна створює власний державний орган, який регулює валютні відносини всередині країни та у взаємодії з іншими країнами. Більшість країн віддає цю функцію центральному банку, але деякі передають її уряду.

Центральний банк виступає основним інструментом управління валютно-курсовими відносинами, активно впливаючи на всіх учасників цього процесу як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Проте, найбільший вплив спостерігається у комерційних банках, оскільки діяльність цих установ контролюється центральним банком, який регулює обсяг грошової маси. Це пояснюється тим, що зміни у грошовому обігу відбуваються за рахунок депозитно-кредитних операцій банківських установ [18; 29].

Згідно з відомим фактом, економічний стан країни значно залежить від розвитку її грошово-кредитної та валютної систем. Це підкреслює актуальність і важливість регулювання державою обох зазначених систем. Лише держава може забезпечити успішне функціонування валютної та грошово-кредитної системи, впливаючи через центральний банк на обсяги та характер операцій комерційних банків. Механізми цього впливу мають важливе значення у різних аспектах (рис. 1.3):

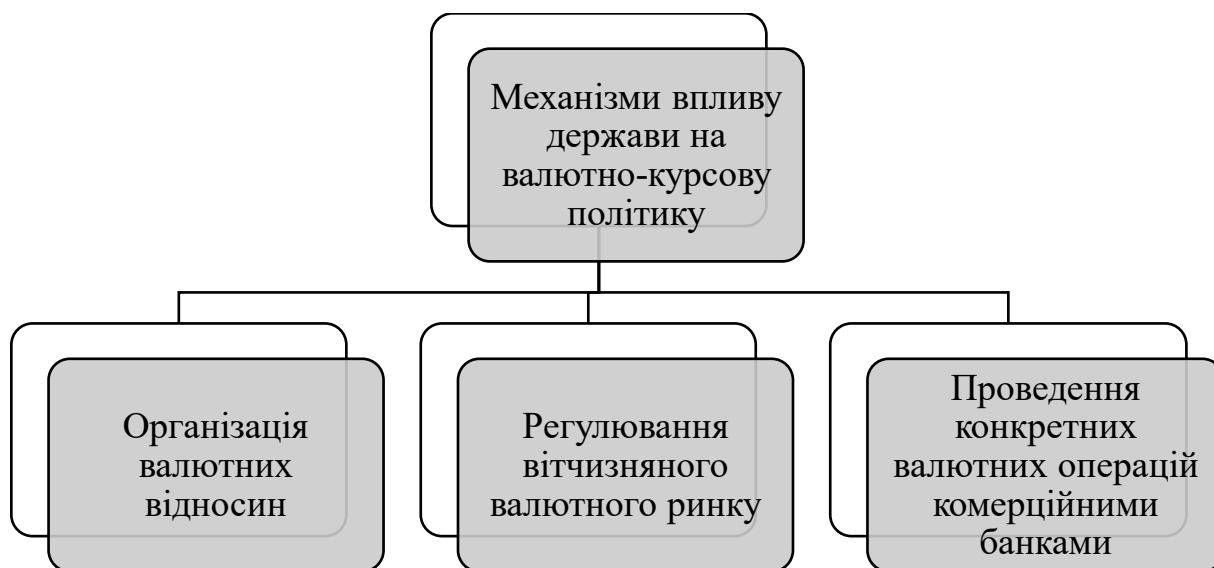


Рисунок 1.3 – Механізми впливу держави на валютно-курсову політику [11]

Таким чином, виникає необхідність у вивченні оптимальної організації діяльності центрального банку у сфері регулювання валютних процесів. Міжнародний досвід свідчить, що валютні відносини вимагають одночасного втручання як ринкових, так і державних інструментів. Це пояснюється тим, що валютний ринок функціонує під впливом попиту і пропозиції та закону вартості.

У конкурентних умовах функціонування валютних ринків ці закони гарантують своєрідну еквівалентність обміну валют. Центральний банк, у свою чергу, відіграє значну роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та економіки загалом через регулювання та контроль за валютними операціями. Основні функції центрального банку в цьому контексті передбачають виконання ряду важливих завдань у сфері валютно-курсової політики, спрямованих на наступні процеси (рис. 1.4).



Рисунок 1.4 – Завдання Центрального банку у сфері валютно-курсової політики [18; 24]

Ці завдання валютно-курсової політики формуються з метою досягнення кількох ключових цілей, таких як збереження стабільності валютного курсу, сприяння економічному зростанню та забезпечення стійкості фінансової системи. Центральний банк реалізує ці політичні заходи, опираючись на аналіз економічних тенденцій, зовнішніх факторів і внутрішніх потреб країни.

Виконання зазначених завдань включає координацію міжнародних торговельних відносин, нагляд за грошовим обігом та кредитуванням, а також вдосконалення механізмів контролю капітальних рухів. Крім того, активна участь у міжнародних дебатах та співпраця з іншими країнами у сфері валютного регулювання є ключовим елементом стратегії центрального банку.

Наприклад, центральний банк може впроваджувати механізми, спрямовані на підтримку експортно-імпортних операцій, встановлення валютних обмежень або обмежень на капіталовкладення з метою зменшення ризиків фінансової нестабільності. Управління валютним ринком в сучасних умовах вимагає гнучкості та ефективності, оскільки економічні умови можуть раптово змінюватися. Крім того, важливим аспектом є розробка та впровадження ефективних механізмів моніторингу та аналізу економічних і фінансових показників, що дозволяє адаптувати стратегію валютного регулювання до змін у світовій та внутрішній економічній ситуації.

Отже, виконання цих завдань у сфері валютно-курсової політики є складною та багатогранною задачею, яка потребує від центрального банку не лише високого рівня економічної експертизи, а й гнучкості у реагуванні на виклики, що можуть виникати в економіці. Практична реалізація регулювання валютного курсу центральним банком включає в себе ряд різноманітних заходів, які можна умовно розділити на дві категорії:

- Інструменти прямого впливу є сукупністю методів та важелів, які розробили спеціально для регулювання валютних відносин у країні. Дана група умовно поділяється на економічні та адміністративні інструменти [17].

- Під інструментами непрямого впливу розуміється сукупність інструментів і прийомів, які використовуються під час проведення валютно-курсової політики держави з метою контролю за обсягом грошей у країні та впливу на динаміку валютного курсу [17].

Класифікація інструментів валютно-курсової політики представлена на рис. 1.5.

Таким чином, головна роль центрального банку в країні у регулюванні валютно-курсових відносин визначається активним використанням адміністративного контролю через нормативно-правові положення, що стосуються конкретних аспектів валютних відносин і банківських операцій. Пряме регулювання, видача актів та документів, дії органів законодавчої влади, опосередковане регулювання та використання економічних заходів є можливими

шляхами впливу, зокрема на тих суб'єктів, які мають найбільший обсяг участі в цьому процесі – комерційні банки.

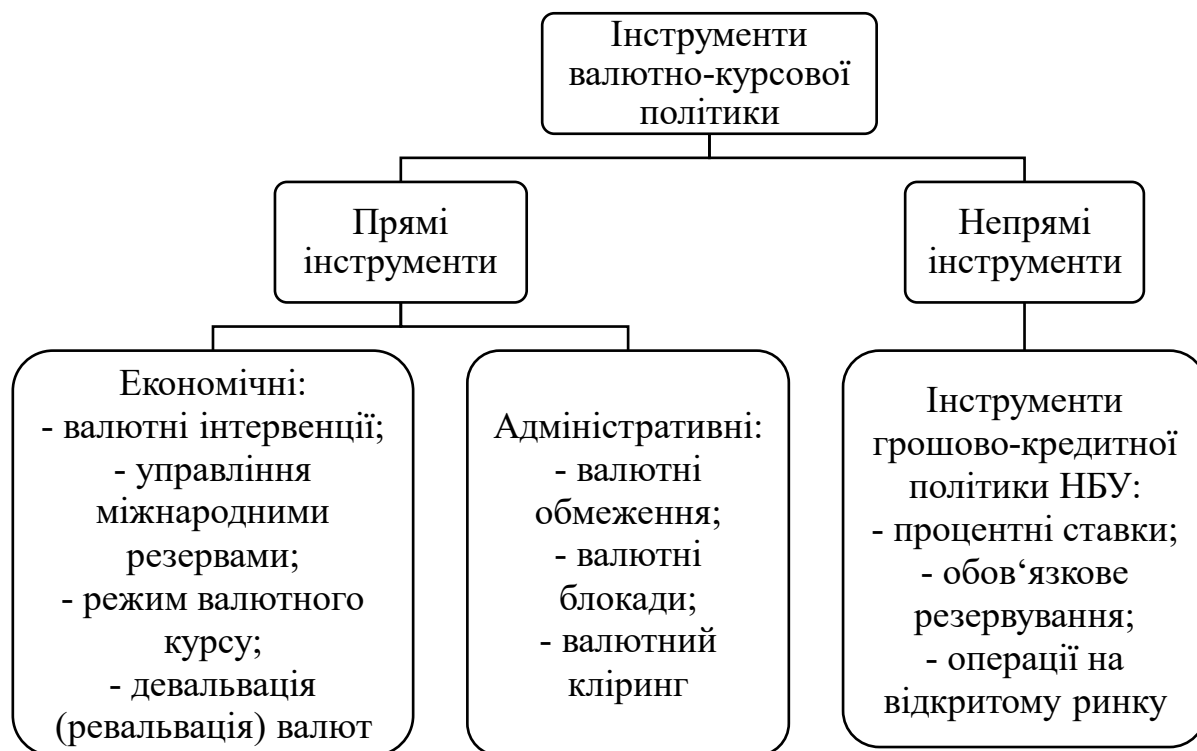


Рисунок 1.5 – Інструменти валютно-курсової політики [33]

Центральний банк також грає суттєву роль у зовнішньоекономічних відносинах, особливо у сфері валютних операцій. Таким чином, центральний банк відзначається своєю ключовою участю у внутрішньому регулюванні валютного ринку і в зовнішньоекономічній діяльності, пов'язаній з валютними відносинами.

1.3 Зарубіжний досвід та оцінка можливості його впровадження при формуванні валютно-курсової політики НБУ

Стабільність економічного розвитку країни тісно пов'язана зі станом національних валютних відносин, що визначається валютно-курсовою політикою країни. Ця політика, яка є ключовою формою регулювання зовнішньоекономічних відносин, відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні державного впливу

на економічні процеси. Її мета полягає в реалізації стратегії економічного розвитку та створенні ефективно функціонуючого ринкового механізму в Україні.

Саме тому для досягнення цих цілей необхідно вивчення та врахування зарубіжного досвіду у сфері валютно-курсової політики. Ефективність цієї політики впливає на розвиток ринкових відносин, розширення зовнішньоекономічних зв'язків і загалом на економічну безпеку та розвиток держави.

Валютна політика тісно пов'язана з процесами трансформації та монетарними процесами, що відбуваються у різних економіках світу. Наприклад, у більшості країн Східної Європи та країн СНД під час переходу до нової економічної моделі виникала проблема стагфляції, що вимагала від центральних банків введення фіксованого обмінного курсу для стримування темпів інфляції. Подальший поступовий розвиток фінансових та грошових ринків сприяв лібералізації валютного курсу та розширенню можливостей здійснення операцій на валютному ринку як повноцінного інструменту монетарного регулювання [19].

У країнах Центральної та Східної Європи для стабілізації економіки використовувалися різноманітні стратегії валютної та грошово-кредитної політики. Проте реалізація цих політик включала три основних етапи, кожен з яких мав свої особливості (рис. 1.6).

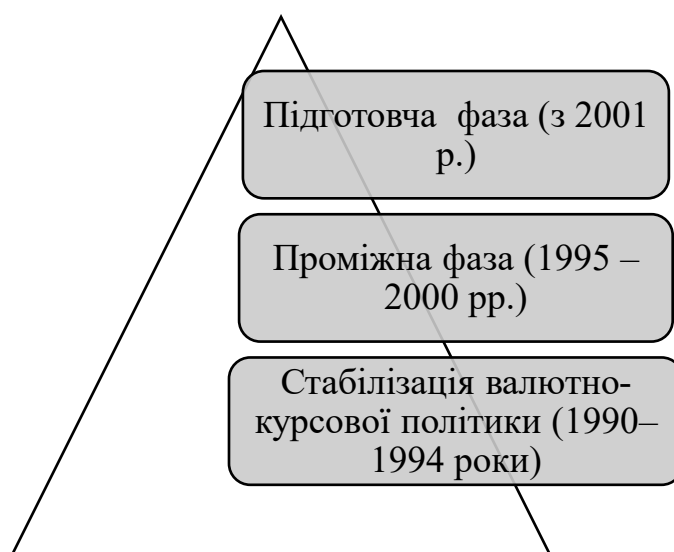


Рисунок 1.6 – Етапи формування та реалізації валютно-курсової політики у світі [12; 19]

Фаза стабілізації (1990–1994 роки) почалася з початку реформування економік у 1989 році, коли відбулося швидке збільшення грошової маси, що призвело до зростання темпів інфляції (в середньому на 300%, але інфляція сягала лише 25% у Чехії та Угорщині). Це було спричинено лібералізацією цін та торгівлі, значним знеціненням національних валют і небалансом фіскальної політики. Крім того, цей період характеризувався значним зменшенням обсягів виробництва практично в усіх країнах Центральної та Східної Європи [12].

У таких умовах більшість країн вбачала ефективний інструмент для стабілізації монетарної політики у встановленні режиму фіксованих валютних курсів, що могло б знизити темпи інфляції та зменшити витрати, необхідні для боротьби з нею. Крім того, фіксація валютних курсів допомогла подолати проблеми, пов'язані з недостатнім розвитком валютних ринків і відсутністю досвіду управління центральними банками.

На етапі перехідного періоду (1995–2000 рр.) відзначалося відновлення темпів економічного зростання та зниження темпів інфляції. Тому країни Центральної та Східної Європи почали застосовувати більш гнучкі режими валютних курсів, що сприяло значному зростанню притоку іноземного капіталу до цих країн.

У підготовчому періоді, починаючи з 2001 року, зміна валютних режимів спрямована на відповідь усім вимогам для вступу до Європейського монетарного союзу (ЄМС) [12]. Для досягнення цієї мети країнам необхідно бути учасниками програми «Механізм валютних курсів» II (ERM II), яка передбачає плавний перехід до спільної валюти за рахунок більшої стабільності курсу національних валют у відношенні до євро. Це означає, що коливання валютного курсу національної валюти країни мають відбуватися у діапазоні ± 15 [10].

Розглядаючи етапи реалізації валютно-курсової політики у країнах Центральної та Східної Європи, важливо враховувати, що на динаміку валютного курсу впливали різні аспекти соціально-економічного стану цих країн, а також сам процес реформування та цілі монетарної політики в кожній з них.

Наприклад, Чехословаччина розпочала реформи в умовах фінансової стабільності, що було сприятливим завдяки значним обсягам валютних резервів. Для забезпечення стабільності національної валюти, Чехословаччина на початку 1990-х років встановила режим фіксованого валютного курсу крони. Після розпаду країни Чехія та Словаччина продовжували проводити стриману політику з валютним курсом, що допомагало зберігати стабільність курсу крони на планованому рівні. Одним із важливих інструментів для досягнення цієї стабільності були валютні інтервенції. Наприклад, у Чехії в 1993 році валютні інтервенції використовувалися для зменшення тиску іноземного капіталу на валютний ринок, що пов'язано з процесом приватизації. У Словаччині, незважаючи на значний тиск на грошовий ринок внаслідок бюджетного та кредитного пом'якшення, вдалося забезпечити стабільність національної валюти.

У кінці 1997 року Чехія перейшла до системи таргетування інфляції, при якій Національний банк зобов'язувався застосовувати інструменти грошово-кредитної політики з метою досягнення цілі щорічного рівня інфляції у діапазоні від 3,5% до 5,5% до кінця 2000 року. На початку 2002 року курс крони зміцнився досить швидко. Хоча переоцінений курс чеської валюти негативно вплинув на торговельні операції, проте сприяв позитивному руху капіталу [15].

Реформування в Румунії почалося у складних умовах. Відзначимо, що у валютній політиці Румунії в 1991 році було введено подвійний валютний курс. Ця система передбачала встановлення заниженого курсу (35 леїв за долар) для операцій з імпортом і обов'язковий продаж половини валютних надходжень експортерами за цим курсом. Усі інші операції проводилися за курсом, що визначався на валютних аукціонах з урахуванням попиту і пропозиції (300 леїв за долар). Різниця між цими курсами у розрахунках була значною і з часом лише збільшувалася, що призводило до дисбалансу на грошовому ринку. У цій ситуації влада Румунії вирішила припинити політику подвійного курсу, уніфікувавши його на рівні 180 леїв за долар. Ця валютна стратегія призвела до зменшення валютних резервів та зростання тіньових операцій з валютою. Стабілізація

грошового ринку почалася після відновлення функціонування валютного ринку та скасування обов'язкового продажу іноземної валюти експортерами [32].

Монетарний режим у Словенії віднесено до категорії режиму імпліцитних множинних цілей, що означає монетарне таргетування. Словенія стала однією з країн з перехідною економікою, де боротьба з інфляцією, що передбачає таргетування обсягу грошової маси, виявилася ефективною. Це великим чином пов'язано зі збалансованістю державного бюджету. У 1997 році Банк Словенії встановив цільовий рівень зростання агрегату М3. Крім того, було встановлено довгостроковий таргет інфляції, при якому середньорічний рівень інфляції не мав перевищувати 3–4%. Для досягнення цілей інфляції уряд Словенії активно користувався зміною державних цін та акцизних податків.

У Польщі на етапі реформування спочатку був введений режим фіксованого валютного курсу, спрямований на стримування темпів інфляції, спочатку щодо долара США, а потім щодо «кошика» з п'яти основних валют. У травні 1995 року цей режим був змінений на «валютний коридор», де межі поступово розширювалися від $\pm 7\%$ до $\pm 15\%$. Починаючи з квітня 2000 року, унаслідок введення вільного плавання валютного курсу, курс польського злотого став залежати від ринкових факторів. Отже, уряд і Національний банк Польщі змогли вирішити проблему несумісності трьох цілей: стабільності валютного курсу, мобільності капіталу і монетарної автономії [32].

Порівняно з іншими країнами Східної Європи, розвиток економіки Угорщини досягався стабільно та рівномірно з 1990 року, супроводжуючись низьким рівнем інфляції. З січня 1991 року по березень 1995 року Національний банк Угорщини використовував режим регульованого «прив'язування» форинта до кошика валют. У цей період валютний курс виступав як основний механізм для досягнення двох важливих цілей: забезпечення конкурентоспроможності за кордоном та збереження стабільності цін. Однак 13 березня 1995 року Національний банк провів девальвацію форинта на 9%, а 16 березня 1995 року перейшов до валютного режиму повзучої прив'язки [32].

Узагальнений світовий досвід показує, що існують три основних режими монетарної політики, які застосовуються різними країнами для досягнення своїх цілей: таргетування обмінного курсу, таргетування грошових агрегатів та інфляційне таргетування. Міжнародний досвід демонструє, що на сьогоднішній день режим інфляційного таргетування є одним із найпоширеніших у світі.

Також досвід світової практики доводить, що вибір режиму валютних курсів є ще одним ключовим аспектом у впровадженні валютної політики. Сучасні тенденції показують, що більшість країн наразі віддають перевагу системі плаваючих валютних курсів. Це обумовлено тим, що на довгострокову перспективу альтернатив до плаваючого режиму майже немає, оскільки досягнення стабільності за фіксованим курсом виявляється непростю задачею.

Ураховуючи особливості розвитку України, необхідно врахувати наявність ефективних механізмів державного регулювання ціноутворення у сільському господарстві та на ринку нафтопродуктів у цьому переліку. Отже, комбінуючи теоретичні підходи щодо впровадження плаваючого валютного курсу і перехід до інфляційного таргетування з практикою інших країн і особливостями української економіки, можна зробити висновок про необхідність введення перехідного періоду, під час якого потрібно забезпечити наступне:

- підвищення ефективності грошово-кредитної політики та збільшення участі Національного банку України у рефінансуванні та операціях на відкритому ринку;
- збереження на достатньому рівні валових міжнародних резервів, що відповідають розширеним критеріям адекватності з урахуванням ризиків;
- контроль за стабільністю валютного курсу, з метою уникнення значних номінальних коливань, які можуть виникнути в умовах глобалізації.

Таким чином, стабільність економічного розвитку країни тісно пов'язана зі станом національних валютних відносин, що визначається валютно-курсовою політикою країни. Ця політика, яка є ключовою формою регулювання зовнішньоекономічних відносин, відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні державного впливу на економічні процеси. Її мета полягає в

реалізації стратегії економічного розвитку та створенні ефективно функціонуючого ринкового механізму в Україні. Саме тому для досягнення цих цілей необхідно вивчення та врахування зарубіжного досвіду у сфері валютно-курсової політики. Успішна довгострокова валютна політика має поєднувати гнучкість і контроль, причому головним завданням є поступовий перехід до режиму плаваючого валютного курсу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ НБУ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМПАНІЙ

2.1 Аналіз зовнішньоекономічної діяльності українських компаній

Національні ринки пропонують багато можливостей для зростання та покращення, але в сучасному глобальному світі компанії все частіше стикаються зі зростанням міжнародних бар'єрів. Здійснення міжнародної діяльності може ефективно змінити цю ситуацію, відкриваючи широкі можливості для зростання і розвитку. Однак, це завдання може бути вкрай складним, і конкурувати на міжнародному ринку не легко. Коли мова йде про зовнішню торгівлю, важливо враховувати різноманітні фактори, такі як експортні стратегії, ризики ланцюга поставок і міжнародні фінансові операції.

В Україні існує значна кількість проблем, які впливають на всю економічну діяльність. Військові дії на території країни спричиняють безліч проблем, які гальмують розвиток і відлякують потенційних іноземних інвесторів, що створює негативне інвестиційне середовище по всій країні. Важливим фактором є також високий рівень недовіри населення до державних органів влади, а також низький рівень інфраструктури, що є одним із основних недоліків для економіки та загальної господарської діяльності. Інфраструктура є основою успішної економічної діяльності в країні, а низький рівень матеріально-технічного забезпечення сповільнює внутрішньоекономічні процеси, пов'язані з міжнародною діяльністю країни.

Відзначимо чинники, що сприятимуть ефективному розвитку міжнародної торгівлі України:

- відсутність технічних перешкод для експорту продукції до інших країн та збільшення експортних квот для безмитного постачання продукції на ринки ЄС;
- ефективний метод представництва міжнародних інтересів України у світі;
- надання інформаційної підтримки експортерам для підвищення їхньої обізнаності щодо фінансових можливостей;
- підвищення якості транспортної інфраструктури та зниження митних витрат на товари [38].

Українська економіка поступово пристосовується до функціонування в умовах воєнного конфлікту, що має вплив на зовнішню торгівлю. Товарообіг України починає відновлюватися, показуючи невеликий зріст на 4% у вартісному вираженні (рис. 2.1). У 2023 році Європейський Союз був основним торговельним партнером України, становлячи 55,3% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України товарами та послугами (порівняно з 53,6% у 2022 році) [22; 23].

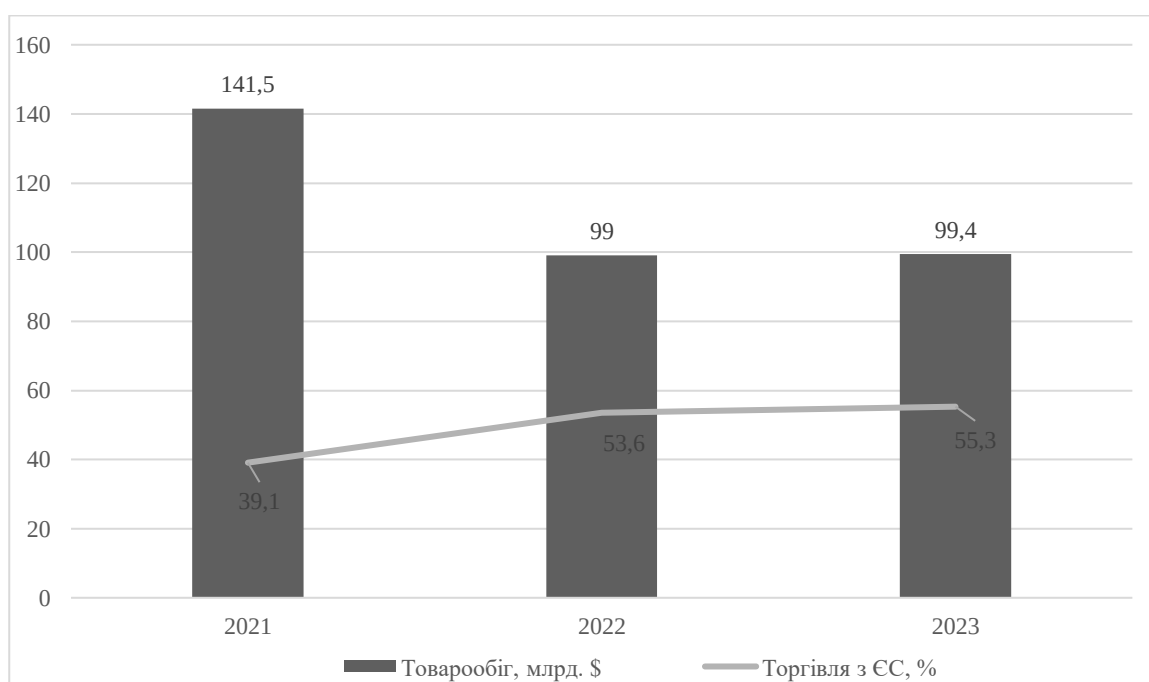


Рисунок 2.1 – Товарообіг України за 2020-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [22; 23]

Проте, фізичний обсяг товарообігу скоротився на таку саму величину. Негативну динаміку експорту товарів не вдалося подолати, що призвело до

зменшення експорту на 10,0% за рік – до 35,8 мільярда доларів США у 2023 р. (рис. 2.2) (Додаток В) [22; 23].

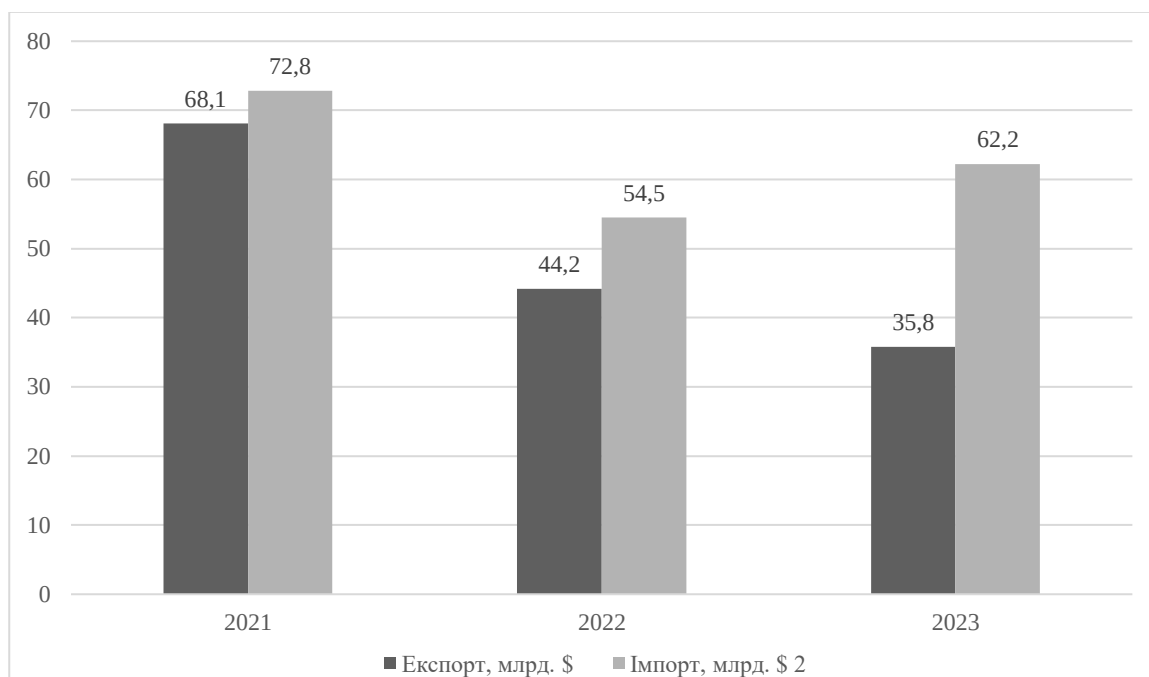


Рисунок 2.2 – Експорт та імпорт України за 2021-2023 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [22; 23]

Навпаки, обсяги імпорту товарів зросли на 14,1% у порівнянні з 2022 р. – до 62,2 мільярда доларів США. Проте фізичний обсяг імпорту зменшився на 26%, що свідчить про збільшення світових цін на основні товари, що імпортуються до України, а також зміни в структурі імпортованих товарів [22; 23].

Значне погіршення у торгівельному балансі товарами на понад 16,1 мільярдів доларів США відбулося, переважно через великий дефіцит у торгівлі машинами, обладнанням, транспортними засобами, паливно-енергетичними товарами, хімічною продукцією, текстильними виробами, взуттям та іншими товарами (рис. 2.3).

Структура експорту та імпорту зазнала змін у порівнянні з 2022 роком. В експорті продовжують переважати продовольчі товари та сільськогосподарська сировина, частка яких у загальному обсязі експорту зросла до 60,6%. Частка несільськогосподарської продукції в експорті зменшилася до 39,4% (рис. 2.4) [22; 23].

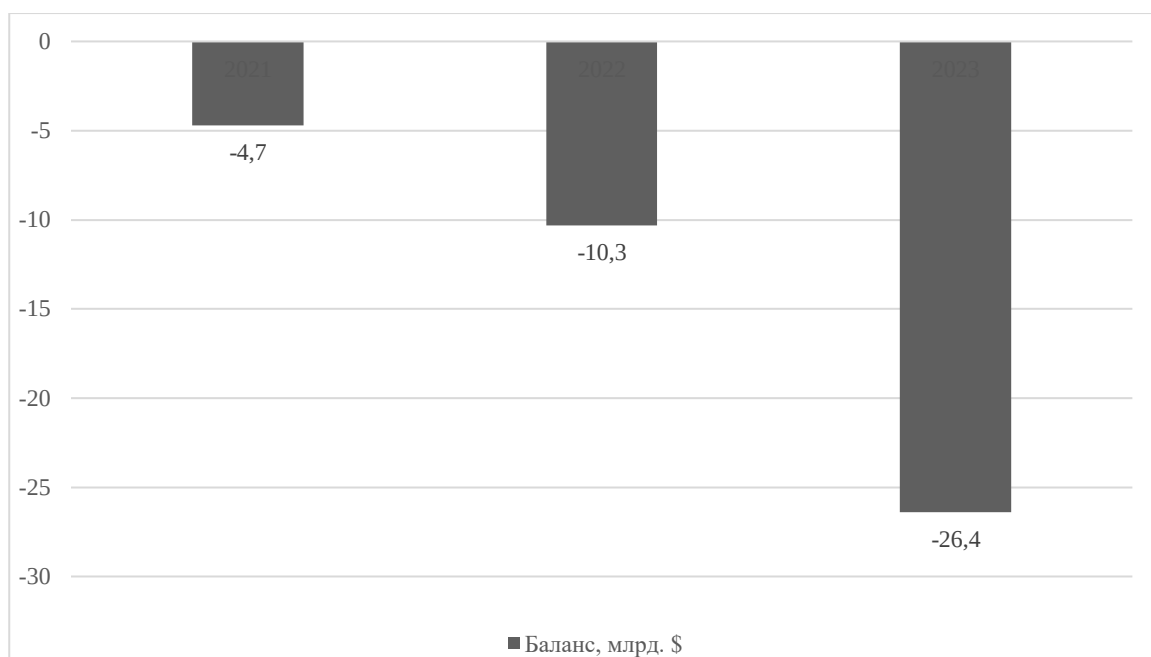


Рисунок 2.3 – Торгівельний баланс України за 2021-2023 рр., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [22; 23]

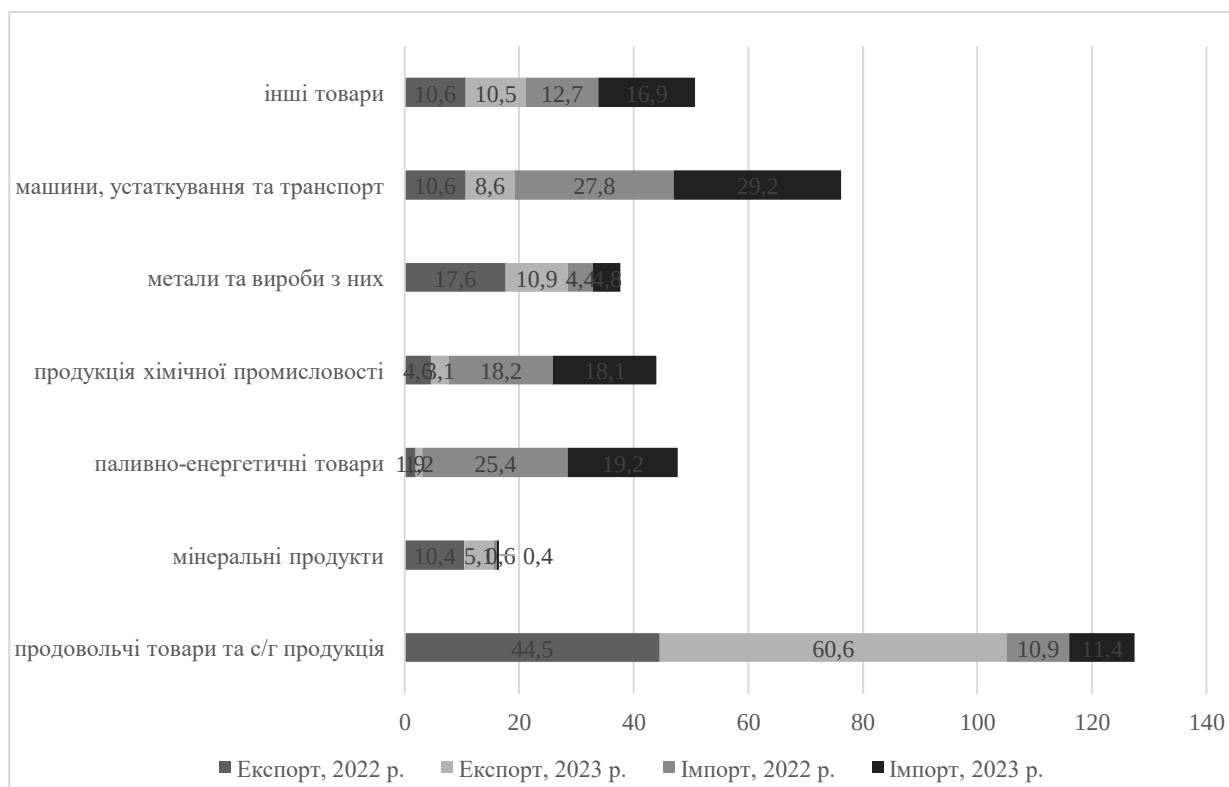


Рисунок 2.4 – Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами у 2022 – 2023 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі [22; 23]

У той же час, внаслідок скорочення виробництва металургійних підприємств, а також через логістичні проблеми, частка експорту металів та продуктів їх переробки зменшилась до 11%. Частка експорту мінеральних продуктів зменшилася на 5,1%, переважно через зниження експорту залізної та титанової руди, машин, обладнання та транспорту на 8,6%, хімічної продукції на 3,1% та паливно-енергетичних товарів на 1,2% [22; 23].

Частка паливно-енергетичних товарів у структурі імпорту зменшилася найбільше, зі складанням лише 19,2% від загального обсягу імпорту, що свідчить про поступове насичення внутрішнього ринку. У той же час зросла частка імпорту машин, обладнання та транспорту на 29,2%, а також частка імпорту продовольства та сільськогосподарської продукції на 11,4% [22; 23].

У географічній структурі зовнішньої торгівлі понад 62% українського експорту та майже 52% імпорту спрямовано до країн Європейського Союзу, при цьому очікується зростання частки торгівлі з ЄС до 56% до кінця 2024 р. (рис. 2.5, 2.6) [44].

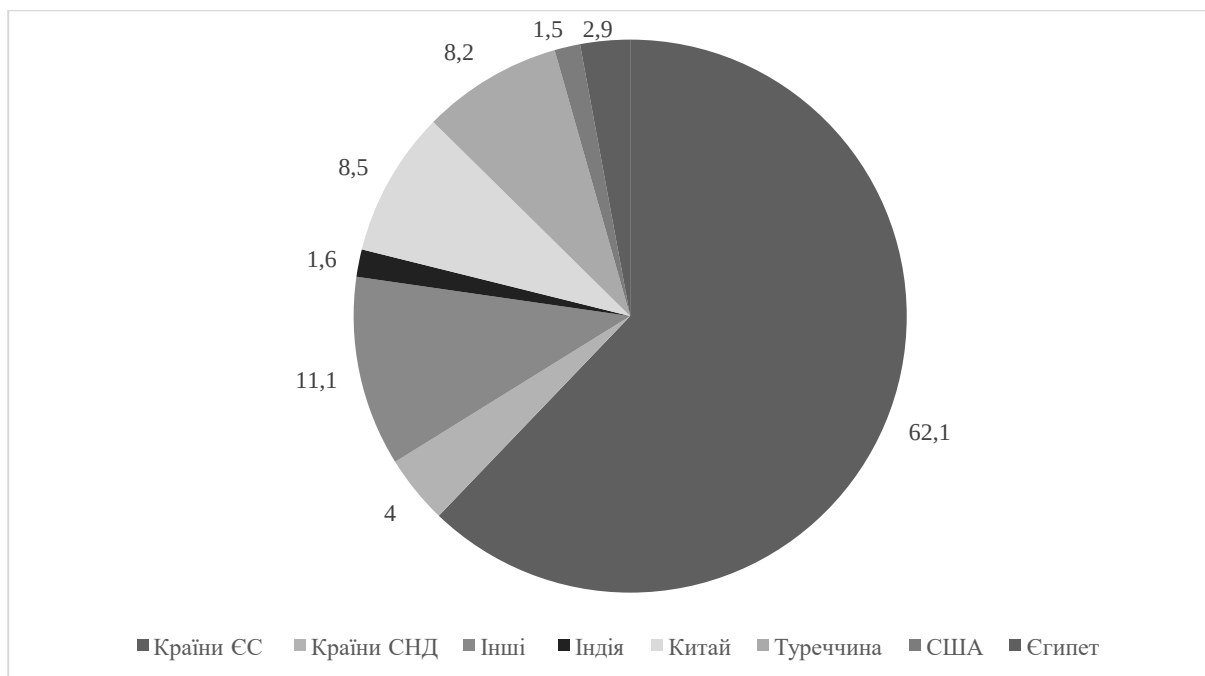


Рисунок 2.5 – Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами (експорт), 2023 р., %

Джерело: розроблено автором на основі [44]

Під час початку повномасштабного вторгнення Україна активно користувалася режимом вільної торгівлі, передбаченим глибокою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі. Також успішно використовувався інструмент підтримки української економіки, такий як скасування торговельних обмежень ЄС на український експорт.

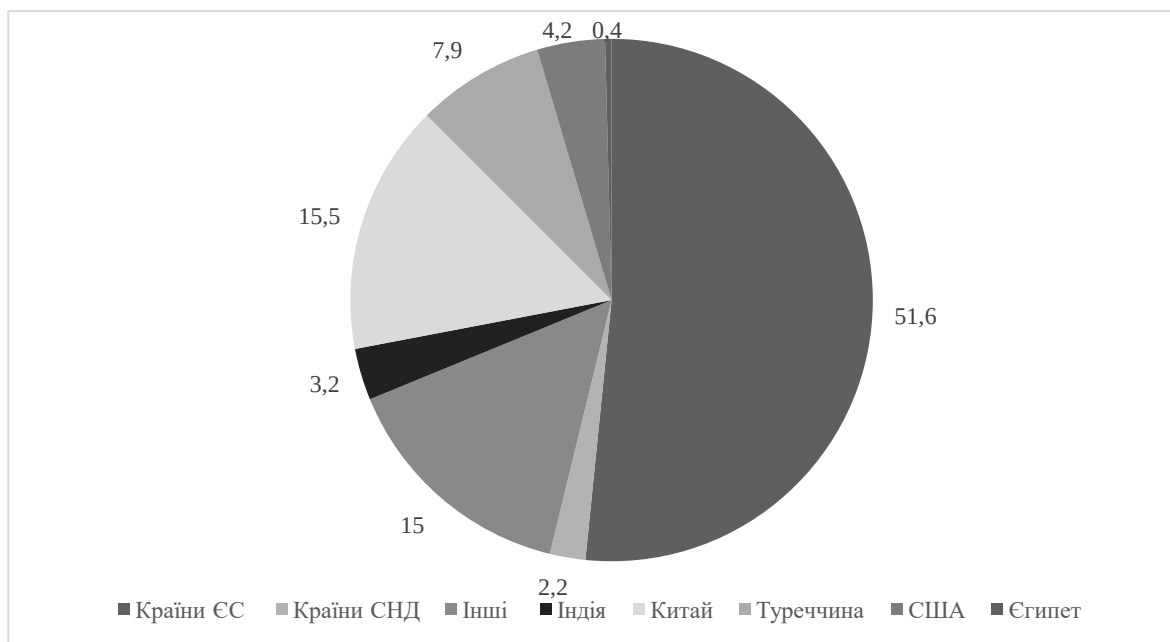


Рисунок 2.6 – Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами (імпорт), 2023 р., %

Джерело: розроблено автором на основі [44]

Поміж країн-партнерів, окрім ЄС, значні обсяги товарів з України також направлялися до Китаю (8,5%), Туреччини (8,2%), Єгипту (2,9%), Індії (1,6%) та США (1,5%). Серед основних торговельних партнерів відзначається найбільший зріст експорту до Туреччини (+24%), що було досягнуто завдяки збільшенню поставок соняшникової продукції: олії, пшениці, сої, ячменю, гороху, деревини, феросплавів, двигунів, запасних частин до залізничних локомотивів і трамвайних вагонів [44].

Зниження показника експорту не було компенсоване збільшенням постачання до ЄС транспортного обладнання та його запчастин і аксесуарів (на 17%), інших товарів (на 1867%), а також продовольства й сировини для його виробництва (на 29%). Заборона на імпорт української пшениці, кукурудзи,

насіння ріпаку та соняшнику з боку Польщі, Угорщини, Болгарії, Словаччини та Румунії також не сприяла зростанню експорту цієї групи товарів [44].

Хоча вітчизняна економіка продовжує функціонувати, в наступні декілька років вона стикнеться зі значними труднощами. Втрата матеріальних ресурсів та людського потенціалу, сполучена зі складною ситуацією з безпекою, означає, що процес відновлення ВВП буде відбуватися досить повільно. Зовнішні труднощі залишаються значними через втрату частини експортного потенціалу економіки та відтік капіталу у великих обсягах.

У сучасній глобалізованій економіці практично всі країни взаємодіють у міжнародній торгівлі, а операції з імпортом та експортом суттєво впливають на економіку кожної країни по-різному. Обмінні курси, рівні інфляції та відсоткові ставки залежать від балансу між імпортом та експортом. Високий рівень імпорту свідчить про здоровий внутрішній попит та економічне зростання, тоді як великий обсяг експорту сприяє зайнятості та припливу капіталу в країну, що, в свою чергу, сприяє збільшенню приватного споживання. Збалансований обсяг імпорту та експорту сприяє утриманню міцної та стабільної економіки.

Унікальність сучасного періоду для України, який визначає не лише сьогодення країни, а й її майбутні перспективи, полягає у підтримці з боку міжнародних партнерів, що забезпечує макроекономічну стабільність і безпеку. Однією з основних завдань уряду в період післявоєнної реконструкції є створення сприятливого середовища для розвитку вітчизняного підприємництва у відкритому економічному просторі, здатного витримати конкурентний тиск як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

2.2 Основні напрямки розвитку валютно-курсової політики України

Як було вказано вище, більшість країн доручають центральному банку основну роль у регулюванні валютно-курсових процесів, і Україна не відступає

від цієї практики. У нашій країні такою інституцією є Національний банк України (НБУ), який має повноваження у цій сфері.

Валютно-курсова політика НБУ – це система заходів та стратегій, спрямованих на стабілізацію валютного ринку та забезпечення стійкості національної валюти – гривні. Протягом останніх кількох років вона базувалася на кількох ключових принципах і стратегіях [24].

1. Інфляційне таргетування, яке НБУ використовує як головний механізм валютно-курсової політики. Ця стратегія полягає в досягненні конкретного рівня інфляції, який встановлюється у межах цільового діапазону, що сприяє стабільності цін та підвищенню прозорості в управлінні грошовою політикою.

2. Гнучкий валютний курс: Національний банк України використовує гнучкий валютний курс як інструмент адаптації до економічних та зовнішніх викликів. Гривня може вільно коливатися в межах встановленого коридору, що дозволяє реагувати на зміни на валютному ринку та підтримувати конкурентоспроможність експорту.

3. Акумуляція міжнародних резервів: Національний банк України здійснює політику нагромадження міжнародних резервів, таких як іноземні валютні активи та золото. Це сприяє забезпеченню достатнього рівня валютних резервів для стабілізації національної валюти та виконання зовнішньоекономічних зобов'язань.

4. Боротьба зі спекулятивними атаками: Національний банк України активно вживає заходів для запобігання та протидії спекулятивним атакам на валютний ринок. Ці заходи можуть включати інтервенції на ринку, встановлення обмежень на валютні операції та інші дії, спрямовані на забезпечення стабільності валютного курсу.

5. Забезпечення інвестицій та розвитку експорту: валютно-курсова політика спрямована на створення сприятливих умов для залучення інвестицій та підтримки експорту. Гнучкий валютний курс сприяє збереженню конкурентоспроможності експортерів, а накопичення резервів надає додаткові гарантії іноземним інвесторам [24].

6. Міжнародна співпраця та виконання зобов'язань перед міжнародними фінансовими організаціями є важливою складовою діяльності Національного банку України. НБУ активно взаємодіє з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та іншими міжнародними фінансовими установами, виконуючи умови кредитних угод і проводячи реформи для забезпечення сталого розвитку економіки.

Всі вищезазначені аспекти валютно-курсової політики мають на меті досягнення стабільності фінансово-економічної системи, підтримку конкурентоспроможності національної валюти та сприяння економічному зростанню. Постійне вдосконалення цих стратегій враховує виклики та можливості як національної, так і глобальної економіки.

7. Роль НБУ у забезпеченні фінансової стабільності країни має вирішальне значення. Його рішення та стратегії у галузі валютно-курсової політики істотно впливають на економічний клімат, рівень інфляції, а також на конкурентоспроможність експортерів та інвесторів.

8. Аналіз ефективності монетарних інструментів, який проводять науковці, спрямований на оцінку результатів заходів, використаних НБУ в рамках валютно-курсової політики. Це важливо для постійного вдосконалення стратегій та вибору оптимальних інструментів для досягнення поставлених цілей.

9. Дослідження також розглядають вплив економічних реформ у різних секторах економіки на валютний ринок та стратегії Національного банку України. Наприклад, реформи у банківському, податковому чи торговельному секторах можуть мати прямий або опосередкований вплив на валютний ринок.

10. Взаємодія з громадськістю та інвесторами є одним з ключових елементів валютно-курсової політики. Аналіз динаміки та ефективності цієї комунікації може бути корисним для поліпшення розуміння ринків та забезпечення стабільності [24].

Проведемо аналіз динаміки та причин зміни курсу гривні під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. На рис. 2.7 представлено динаміку курсу гривні по відношенню до основних валют протягом періоду з 2021 по 2023 рік. Аналізуючи відношення гривні до курсу євро та долара протягом цього періоду,

можна виявити зміни валютного курсу у контексті різних факторів, таких як економічна ситуація та геополітичні події, зокрема російська військова агресія проти України [24].

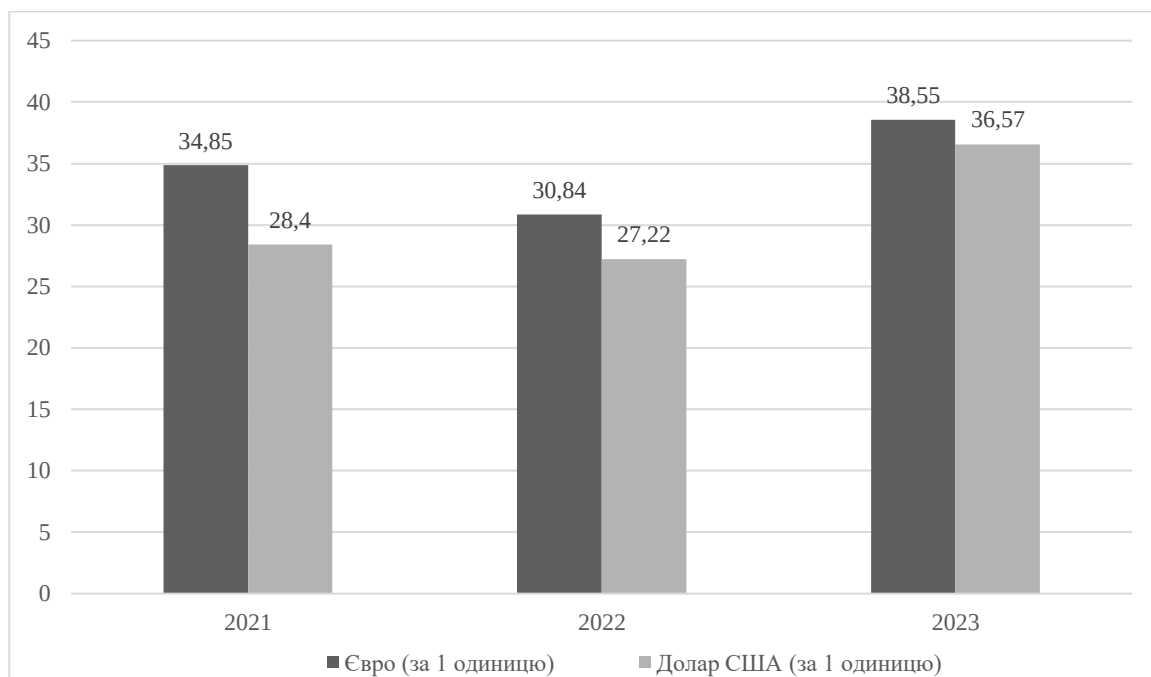


Рисунок 2.7 – Динаміка офіційного курсу гривні по відношенню до основних валют за 2021-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [24]

У 2021 році курс гривні зростав, досягнувши 34,85 за євро та 28,40 за долар. Це може бути пов'язано як із поступовим відновленням економіки, так із зростанням геополітичних турбулентностей, включаючи російську агресію [24].

У 2022 році курс гривні до євро становив 30,84, а до долара – 27,22. Зазначено, що курс продовжував коливатися, що може бути пов'язано з непередбачуваністю економічної ситуації та російською агресією. Російське вторгнення в Україну у 2022 році призвело до повномасштабного конфлікту, спричинивши нестабільність на фінансових ринках та значні коливання валютного курсу гривні [24].

У жовтні 2023 р. регулятор оголосив про перехід від режиму фіксованого курсу. Не дивлячись на те, що курс гривні до євро становив 38,55, а до долара – 36,57, Національний банк планує і надалі підтримувати гривню, проте дозволяти

її курсу реагувати на певні ринкові тенденції. Новий режим, що впроваджується, описують як «керовану курсову гнучкість». Перехід до цього режиму є одним з етапів у напрямку валютної лібералізації та відновлення на валютному ринку [24].

Бажання зменшити дефіцит іноземної валюти та знизити тиск на девальвацію гривні призвело до того, що НБУ здійснював валютні інтервенції шляхом продажу доларів США. Важливо відзначити, що проведення інтервенцій Національним Банком України є можливим за наявності міжнародних (золотовалютних) резервів України. На графіку 2.8 зображено динаміку міжнародних резервів України на кінець року протягом 2021 - 2023 років.

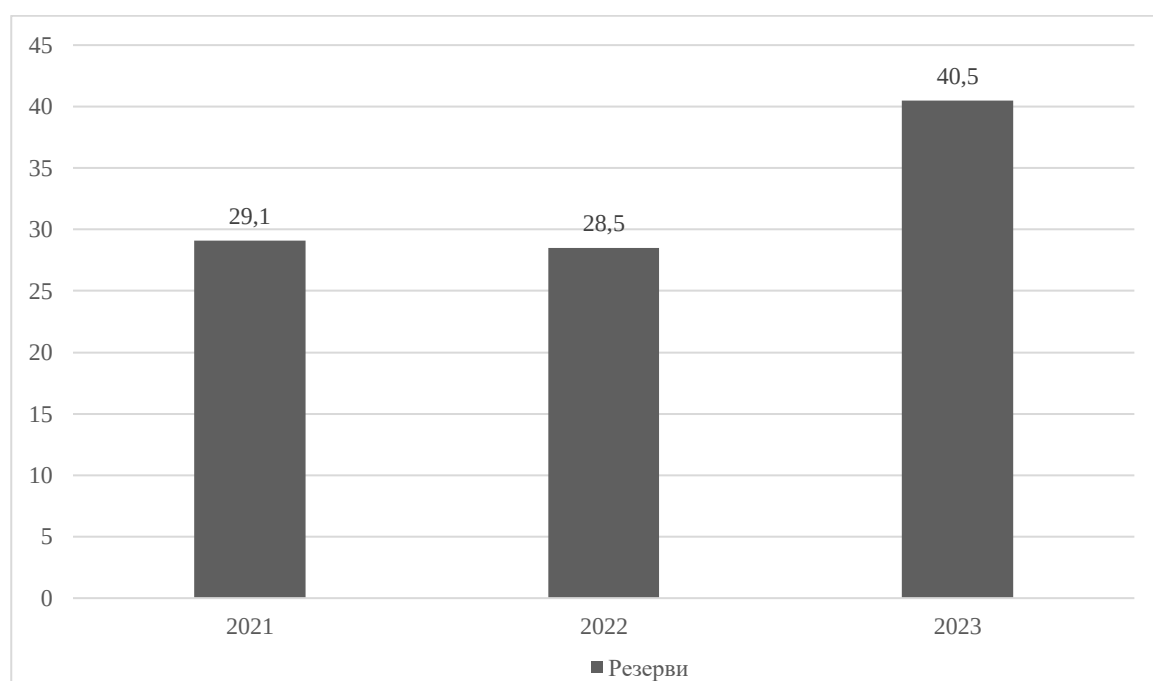


Рисунок 2.8 – Міжнародні резерви України за 2021-2023 рр., млрд. грн

Джерело: розроблено автором на основі [24]

Аналізуючи міжнародні резерви України за період з 2021 по 2023 рр., можна відзначити тенденцію до зростання резервів, що свідчить про стратегію Національного банку України (НБУ) з метою підтримки економічної стабільності та забезпечення фінансової безпеки країни. У 2021 році сума міжнародних резервів склала 29,1 млрд доларів США. Протягом цього періоду Україна стикалася з економічними труднощами та геополітичними напруженнями [24].

Не дивлячись на те, що у 2022 році резерви знизилися і склали 28,5 млрд доларів США, проте у 2023 р. вони зросли на 42% та перевищили 40,5 млрд дол. США. Це може свідчити про ефективність заходів, які були прийняті НБУ для підвищення стабільності фінансової системи та забезпечення належної суми валютних резервів для вирішення можливих економічних викликів [44].

Отже, при урахуванні всіх змін, що відбулися протягом цих років, важливо відзначити, що валютні резерви України знаходяться на середньому рівні, ураховуючи економічну кризу та воєнні дії. Однак порівняно з іншими країнами Європи, резерви є досить невеликими. Структура резервів представлена на рис. 2.9.

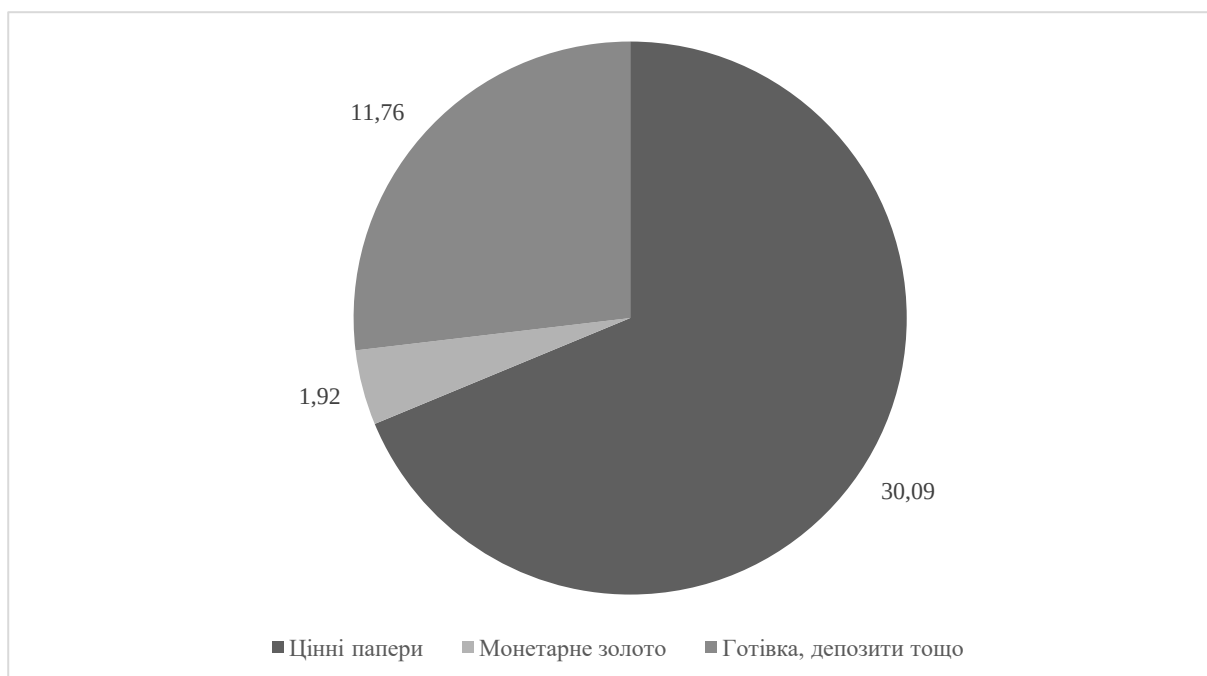


Рисунок 2.9 – Структура міжнародних резервів України у розрізі інструментів на 01.02.2024 р., млрд. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [44]

При аналізі міжнародних резервів України за 2023 рік варто звернути увагу на їхню структуру та розподіл між різними видами активів, такими як цінні папери, золото, валюта та депозити. Зауважимо, що значну частину резервів становлять цінні папери на суму 30,09 млрд. дол. США. Це може свідчити про стратегію Національного банку України щодо інвестування у фінансові

інструменти для отримання додаткового прибутку та захисту від валютних коливань. Однак, слід враховувати, що такі інвестиції пов'язані з певним ризиком, оскільки цінні папери можуть піддаватися коливанням на фінансових ринках [44].

Високий рівень валютних резервів може свідчити про бажання Національного банку України зберігати значну кількість ліквідних активів для забезпечення стабільності фінансового ринку та подолання можливих валютних труднощів. Проте, також можна припускати, що високий рівень валютних резервів і депозитів може свідчити про нестабільність гривні як національної валюти. Такий підхід може бути зумовлений бажанням зменшити ризик від валютних коливань та забезпечити ліквідність для подолання можливих фінансових труднощів.

Отже, основною метою валютно-курсового регулювання Національного банку України є скасування усіх обмежень та перехід до режиму вільного руху капіталу. Це сприятиме полегшенню умов для підприємницької діяльності в Україні і створить фундамент для покращення інвестиційного клімату в країні. Це, у свою чергу, позитивно позначиться на збільшенні притоку іноземного капіталу та зміцненні економічної стійкості національної економіки.

2.3 Оцінка впливу новацій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни

Сучасна система валютного регулювання в Україні, особливо у період з 2022 року, виявилася високоефективною у різних сценаріях, таких як повномасштабне вторгнення, економічна нестабільність тощо. Одним з ключових викликів стала потреба адаптуватися до екстремальних обставин, які призвели до значних коливань на валютному ринку та спровокували непередбачені виклики для забезпечення економічної стабільності.

Після лютого 2022 р. країна була змушена розглядати нові підходи для збереження фінансової стійкості та підтримки національної валюти. У цілому, сучасна система валютного регулювання в Україні стикається з рядом викликів, що потребують не лише пристосування до економічних та політичних змін, але й оперативної та ефективної реакції на непередбачені ситуації, забезпечуючи фінансову стабільність та захист економіки в умовах невизначеності.

Важливо відзначити, що кризові ситуації впливають не тільки на міжнародний ринок, але і на внутрішні аспекти економіки. Збереження фінансової стійкості та ліквідності стало пріоритетом для Національного банку та інших відповідальних органів. Одним з ключових завдань є збереження конкурентоспроможності та інтеграції в глобальний фінансовий простір. Це вимагає постійного вдосконалення монетарної політики та адаптації до міжнародних стандартів [24].

Під час аналізу валютно-курсового регулювання в Україні, стратегії фінансового менеджменту та грошово-кредитної політики визначають не лише економічну стійкість країни, але й її здатність адаптуватися до змін у глобальному економічному середовищі. Валютно-курсова політика, крім того, сприяє досягненню загальних економічних цілей, шляхом регулювання диверсифікації валютних курсів та грошових резервів відповідно до національних інтересів та завдань економічного розвитку.

У перший день повномасштабного вторгнення, Національний Банк України оперативно відреагував на потенційні ризики валютного ринку та ухвалив Постанову №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період введення воєнного стану» («Постанова №18»). НБУ зафіксував валютний курс та встановив ряд обмежень, включаючи валютні операції та рух капіталу, з метою забезпечення стабільності цінних та фінансових показників (Додаток Г) [24].

Реагуючи на ситуацію, НБУ впровадив нові заходи, що допомогли пом'якшити початкові відчуття кризи для банків, захистити інтереси бізнесу та громадян, а також забезпечити безперебійність фінансових операцій. Наразі економіка почала оговтуватися від початкового стресу перших днів війни. З

квітня-травня 2022 р. вже можна було спостерігати за поступовим відновленням ділової активності в Україні, особливо в тих регіонах, де ситуація стала стабільнішою. Проте, багато українських компаній продовжують працювати в неповну силу порівняно з періодом перед війною. Одним з чинників, які впливають на таку ситуацію, є зменшення внутрішнього попиту через війну, а також обмеження на імпорт, що впливає на можливості виробництва та безперервність функціонування підприємств. Однак важливо зауважити, що імпорт має ключове значення в умовах війни. Багато підприємств, які раніше забезпечували потреби економіки, зазнали руйнування або пошкодження під час військових дій. Щоб відновити свою діяльність, їм потрібне імпортне обладнання та товари. Саме відновлення торгівлі та виробництва стане джерелом прибутку, який зараз є надзвичайно важливим для економіки країни. Таким чином, в даний момент імпорт є невід'ємною складовою українського бізнесу.

Значне скорочення імпорту зумовлене не лише логістичними проблемами та зменшенням попиту. На це також суттєвий вплив мають валютні обмеження, які перешкоджають підприємцям відновити свою діяльність у повному обсязі. Зокрема, заборона на здійснення розрахунків за некритичні імпортні операції, встановлена НБУ у Постанові №18, серйозно впливала на роботу суб'єктів господарювання у практично всіх галузях економіки.

Так, валютні розрахунки резидентів за імпорт були можливі лише у випадку, якщо товар або послуга входять до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України (КМУ). Цей перелік був затверджений КМУ ще у перший день війни постановою № 153, а потім до нього вносилися зміни. У цьому переліку включені збройно-технічні товари, сировинні матеріали, пальне, сільськогосподарська продукція, продовольчі товари, медичне обладнання та послуги різних видів, включаючи віртуальні [24].

На жаль, перелік товарів критичного імпорту був дуже обмеженим і не включав всі необхідні товари для підприємців. У тих сферах, які не вважалися критичними для імпорту, легально ввозити комплектуючі, сировину та товари було неможливо. Це призводило до труднощів для підприємств різних галузей

економіки. Наприклад, страхові компанії не могли здійснювати розрахунки з брокерами та перестраховиками-нерезидентами через введені обмеження. Внаслідок цього страхові компанії не могли надавати свої послуги в обсягах, які потрібні відповідним бізнесам. Це мало прямий вплив на такі сфери, як агропромисловий комплекс, де страхові компанії не можуть укласти поліси для агрокомпаній, які експортують свою продукцію за кордон. Це стало на шляху до можливості експорту як агропродукції, так й інших товарів, і відновлення цього експорту було абсолютно критичним для України.

Валютні обмеження суттєво впливають і на сферу інформаційних технологій. Зараз відбувається фактичний відтік людського капіталу через неможливість українським компаніям виплачувати конкурентоспроможні заробітні плати. У зв'язку з цим працівники ІТ-сектору виїжджають за кордон, що призводить до зменшення податкових внесків до бюджету. Потенційні наслідки цього можуть бути дуже відчутними, оскільки ІТ-галузь становить значну частину українського ВВП – 4% [24].

Крім того, підприємці, що виробляють продукцію, також зазнають обмежень у своїй господарській діяльності, оскільки часто вони залежать від імпортного обладнання, яке зазвичай не входить до переліку критичного імпорту. Це стосується як легкої, так і важкої промисловості.

Таким чином, підприємства стикаються з економічною дискримінацією через обмеження у веденні їх господарської діяльності у звичному режимі. Залежність від імпорту, який не входить до переліку критичних товарів, може призвести до негативних наслідків, таких як втрати, ліквідація підприємств, зупинення діяльності у певних секторах або навіть банкрутство.

Тобто, товари, що не входять до переліку критичного імпорту і не мають спеціальних дозволів, практично є імпортно-обмеженими. Однак чи існували можливості здійснити розрахунки за такий імпорт? Якщо товар не був критичним імпортом, для здійснення валютних операцій можна було отримати дозвіл у Національного Банку України. Однак процес отримання цього дозволу складався з декількох етапів і займав значний час. Крім того, потрібно було отримувати

дозвіл на кожну окрему операцію та обґрунтовувати її доцільність в умовах воєнного стану. Для бізнесу, який проводить велику кількість операцій, такий варіант, на жаль, не був практичним.

Іншим можливим способом оплати таких товарів було використання валютних карток за кордоном. Однак із обмеженням на суму не більше ніж 400000 тисяч на день за одним контрактом, цей варіант відповідав, в основному, потребам малих бізнесів та ФОПів.

Ще однією альтернативою розрахунків за зобов'язаннями по імпортованих поставках були бартерні операції. При відсутності заборони, існує можливість обмінюватися з нерезидентами необхідними товарами та послугами. Оскільки при бартерних угодах не відбувається переказ валюти, такий спосіб розрахунку можна розглядати як для товарів, що входять до переліку критичного імпорту, так і для тих, що не входять. Однак для експорту деяких категорій товарів потрібно отримати дозвіл, а для окремих сільськогосподарських товарів існує заборона на експорт. На практиці цей спосіб може бути досить ускладненим для контрагентів.

Отже, більш реалістичним виглядає можливість розрахунків через взаємозалік зустрічних вимог. Цей варіант може бути привабливим для внутрішньо-групових операцій, але в окремих випадках його можуть використовувати навіть непов'язані сторони.

Проте важливо пам'ятати про скорочення максимальних строків розрахунків за експортно-імпортованими операціями: у 2022 р. цей період складав 90 днів (порівняно з 365 днями у мирний час), а у 2023 р. НБУ збільшив його до 120 календарних днів. Це рішення було довгоочікуваним для бізнесу, оскільки подовження строків дозволить розширити можливості експорту та імпорту товарів в умовах обмежень логістичних ланцюгів. Проте, для деяких секторів бізнесу навіть ці 120 днів можуть бути недостатніми, тому оптимальним рішенням залишається повернення до правила 365 днів. Хоча важливо відзначити, що максимальні строки розрахунків не застосовуються до операцій з експорту та імпорту товарів (включаючи незавершені розрахунки за операцією), сума яких за

офіційним курсом на дату здійснення операції становить менше ніж 400000 гривень [24].

Проблема імпорту не тільки стосується підприємств, що зацікавлені у розвитку бізнесу, але також має безпосередній вплив на доходи державного бюджету. Відсутність прибутку, яка виникає через неможливість імпорту, перешкоджає своєчасному поповненню державної скарбниці і потребує негайного вирішення на рівні уряду.

Проблема не обмежується лише валютним законодавством, а полягає в комплексі заходів, що були прийняті через воєнний стан. Отже, згідно з поясненнями представників КМУ, уряд вважає необхідним спочатку повернути до попереднього режиму оподаткування імпортних товарів, а потім зняти обмеження на валютні розрахунки за некритичний імпорт. НБУ також запропонував не лише повернути оподаткування на імпорт, але й ввести додатковий збір на некритичний імпорт, сподіваючись, що це стимулює доходи держбюджету та підтримає вітчизняних виробників. Однак ці додаткові податки, які націлені на підприємців, призводять до негативних наслідків для бізнесу, оскільки попит споживача вже значно скоротився навіть без збільшення податків.

Підвищення мит і податків може призвести до ще більш значного зростання цін на імпортні товари, що зробить їх фактично недосяжними для споживача. Таке серйозне підвищення податків може викликати зворотній ефект через зменшення попиту, що, у свою чергу, може призвести до занепаду української економіки та доходів підприємств.

Крім того, економіка нашої держави реагує не лише на прямі обмеження, а й на опосередковані фактори. Наприклад, 20 травня 2023 р. НБУ скасував обмеження на курс продажу валюти на готівковому ринку. Мета регулятора полягала в тому, щоб створити однакові умови для банків та обмінників. В результаті курс валюти в готівковому сегменті значно зріс порівняно з міжбанківським. Це призвело до зростання цін на внутрішньому ринку, оскільки бізнес реагує на зміни, навіть якщо вони не мають прямого впливу на нього. Це

ускладнює розподіл видатків підприємства, зокрема виплату заробітної плати працівникам, яка мусить відповідати поточним цінам.

Отже, очевидно, що потрібно внести зміни для вирішення проблем, що виникають внаслідок обмежувальних заходів, запроваджених раніше. Хоча вони були відповідними та необхідними на початку війни, але не враховують поточної ситуації. Головне у цьому процесі – співпраця та активний діалог між регуляторами і підприємцями для досягнення найшвидшого позитивного економічного результату, який буде вигідним і для держави, і для бізнесу. Сучасні умови вимагають мобільності та гнучкості в ухваленні рішень, тому всі питання, які сповільнюють відновлення міжнародної та внутрішньої торгівлі, мають бути вирішені оперативно. Для повноцінного функціонування бізнесу необхідно усунути значні обмеження, які наразі стримують підприємців і заважають повноцінній бізнес-діяльності.

2.4 Перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови

Для збільшення інвестиційної привабливості держави найбільш важливою є гнучкість правил валютного регулювання, особливо відносно іноземних інвесторів. Крім того, ці правила мають дозволяти національним юридичним та фізичним особам ефективно діяти на світових ринках і співпрацювати з провідними світовими фінансовими установами і банками, які можуть надати широкий спектр фінансових продуктів для міжнародних операцій місцевим організаціям.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС є важливою та необхідною умовою для подальшої інтеграції нашої країни у світовий фінансовий та економічний простір. Крім того, успішність інтеграційного процесу нашої країни у глобальне співтовариство залежить від швидкості адаптації національної валютно-курсової

політики до стандартів країн Європи. Результатом цієї адаптації є впровадження режиму інфляційного таргетування, ефективність якого значно залежить від лібералізації національного механізму регулювання валютних відносин.

Наразі у державі існує механізм регулювання валютних відносин, який має високий рівень обмежень. З одного боку, є деяка лібералізація проведення операцій з валютою за рахунок поточних операцій платіжного балансу, відповідно до вимог статті VIII Статуту МВФ. З іншого боку, існують серйозні обмеження для операцій з капіталом та фінансових операцій.

Національний банк України використовує різноманітні інструменти для регулювання валютного курсу, включаючи валютні інтервенції, девізну політику, ревальвацію та девальвацію валюти. Один із основних інструментів регулювання валютних відносин – управління золотовалютними резервами, оскільки для проведення девізної політики, яка базується на валютних інтервенціях, необхідно чітко визначити ціль валютної політики та мати достатні запаси іноземної валюти, що відповідають золотовалютним резервам.

У наш час країна стикається з нестабільністю курсу національної валюти, що веде до зменшення обсягів інвестицій та експорту, а також соціально-економічного спаду. Умови, за яких функціонують різні валюти в державі, є суттєвим фактором для подальшого економічного розвитку. Зміни в обмінних курсах у кризових ситуаціях мають значний і різносторонній вплив на національні та міжнародну економіки, тому проблема стабілізації обмінного валютного курсу стає дуже важливою та актуальною.

Зараз існують певні основні протиріччя у сфері валют: Національний банк України офіційно оголосив про режим гнучкого валютного курсу, тобто ринкове формування курсу; проте помітна відсутність повноцінно розвиненого міжбанківського валютного ринку та ринкового формування курсу через жорсткі валютні обмеження, зокрема, на покупку іноземної валюти на офіційному валютному ринку.

Для поліпшення валютної ситуації та досягнення позитивного сальдо платіжного балансу країни важливо стимулювати розвиток експорту, вживати

заходів щодо державної підтримки експортоорієнтованих підприємств та загальної протекціоністської політики. Це сприятиме зростанню валютних надходжень, стабілізації курсу національної валюти та підвищенню платоспроможного попиту виробників та населення.

Один з прикладів успішної валютної політики можна знайти в Чилі. Ця країна, що відома як одна з ключових економік Латинської Америки, відділилася від інших країн-сусідів завдяки використанню більш обґрунтованої та відповідальної економічної політики. Однією з особливостей економіки Чилі є високий рівень експорту сировини, зокрема мідної руди, що робить її важливим гравцем на світовому ринку. У сфері валютної політики уряд Чилі приділяв увагу регульованому валютному курсу, що включало або жорстку прив'язку до долара США, або регулювання у межах валютного коридору відповідно до різних періодів [19; 39].

Попри високий рівень економічної відкритості, інфраструктура валютного ринку в Україні залишається недостатньо розвиненою. Це обумовлено переважною практикою використання адміністративних методів регулювання на валютному ринку, що характерно для командно-адміністративної економіки, а також обмеженнями на міжнародний рух капіталу та недостатній розвиток інших сегментів фінансового та валютного ринків України, таких як ринок валютних деривативів.

Оскільки основна частина платіжного балансу країни формується завдяки зовнішньоторговельним операціям, і протягом останніх років співвідношення експорту до ВВП в середньому складало 50%, значним недоліком інфраструктури валютного ринку України є відсутність механізмів кредитування та страхування експортних операцій. В сучасних умовах стабілізація валютного ринку також передбачає активну участь держави у створенні та використанні сучасних міжнародних платіжних систем, відповідно до світових тенденцій розвитку банківської сфери.

Глобалізація світової економіки та висока конкуренція на міжнародних фінансових ринках вимагають від уряду України зосередити увагу на валютній

політиці як центральному елементі монетарної політики держави. Одночасно існуючі проблеми у сфері валютного регулювання потребують розроблення нової довгострокової стратегії валютно-курсової політики для України.

Рівень тіньової економіки, який становить близько 50%, також негативно впливає на стан українського валютного ринку, оскільки це зменшує ефективність регулятивних заходів у цій сфері. Для боротьби з тінізацією потрібно забезпечити ринок валюти реального сектора економіки необхідними ресурсами, вдосконалити монетарні механізми, ефективно запобігати спекулятивним операціям і посилити контроль у сфері бюджету.

Україні потрібно активніше залучатися до світового капіталовідтоку за допомогою іноземних кредитів для поліпшення міжнаціональних відносин. Протягом останніх років наша країна майже не брала участі на світових валютних ринках через слабкість національної економіки та обмежені можливості національних банків на іноземних біржах. Це обмежує взаємодію національних суб'єктів зі світовими валютними ринками.

Проте, Комітет Верховної Ради України з фінансової політики та банківської діяльності має намір впорядкувати роботу учасників ринку Forex в Україні. У найближчий час планується доопрацювання проекту Закону «Про діяльність форекс-дилерів». В цьому законопроекті буде визначено, що Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку може стати регулятором ринку, на зразок інших країн. Також можуть бути встановлені вимоги до форекс-дилерів, наприклад, обов'язкова реєстрація їхньої діяльності в Україні, заборона на створення офшорних компаній та інших нерезидентів. Крім того, розрахунки за операціями на ринку Forex мають проводитися через українські банки.

Ще одним важливим аспектом захисту інтересів громадян є контроль за інтернет-платформами, які використовують брокери. Також у майбутньому законопроекті передбачається детальний опис рекламної діяльності брокерів та створення системи гарантування безпеки коштів клієнтів форекс-дилерів у разі їхнього банкрутства.

Також важливо встановити законодавчий механізм для застосування санкцій, штрафів та інших покарань у випадках порушення компаніями законодавства. Регулятор повинен мати належні інструменти впливу, аналогічні тим, які сьогодні використовує Національний банк у відношенні до банківського сектору. Важливо також врахувати питання оподаткування діяльності компаній на ринку Forex.

Отже, для стабілізації та покращення стану валютного ринку України потрібно впровадити комплекс законодавчих, нормативно-правових та інших заходів з метою стабілізації національної грошової одиниці та забезпечення інтеграції у світову економіку. Основні напрямки такої стабілізації включають підвищення прозорості та передбачуваності операцій Національного банку на валютному ринку, що забезпечить рівний доступ всім банкам до валютних інтервенцій, удосконалення структури внутрішнього валютного ринку з урахуванням міжнародних стандартів, удосконалення нормативної бази Національного банку, посилення моніторингу валютних ризиків та механізмів контролю та протидії спекуляціям.

Таким чином, впровадження зазначених заходів в Україні буде сприяти поліпшенню механізму управління валютною сферою та загальної валютно-курсової політики держави, стабілізації курсу національної валюти та підвищенню стійкості в монетарній політиці України.

ВИСНОВКИ

За результатами досліджень, проведених в роботі, можна зробити такі висновки.

1. Аналіз наукової літератури дав змогу виявити сутність валютно-курсової політики НБУ. Науково обґрунтоване впровадження процесу валютного регулювання, вибір оптимального режиму валютного курсу та реалізація ефективної валютної політики є ключовими для забезпечення фінансової стабільності національної економіки. На підставі аналізу наукової літератури наведемо визначення поняття «валютно-курсова політика» – це складова економічної стратегії, яка визначає пріоритети у розвитку валютних відносин та основні принципи їх втілення на конкретному етапі розвитку, як на національному, так і на регіональному та міжнародному рівнях. Отже, валютно-курсова політика являє собою складний механізм регулювання відносин, спрямованих на функціонування його об'єкта – валюти. Для зміцнення та покращення стану валютного ринку України необхідно впровадити комплекс заходів, включаючи нормативно-правові та законодавчі ініціативи, спрямованих на стабілізацію національної валюти та підтримку інтеграції країни у міжнародній економіці.

2. На основі дослідження спеціальної літератури було визначено класифікацію інструментів валютно-курсової політики НБУ. Центральний банк виступає основним інструментом управління валютно-курсними відносинами, активно впливаючи на всіх учасників цього процесу як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Проте, найбільший вплив спостерігається у комерційних банках, оскільки діяльність цих установ контролюється центральним банком, який регулює обсяг грошової маси. Це пояснюється тим, що зміни у грошовому обігу відбуваються за рахунок депозитно-кредитних операцій банківських установ. Головна роль центрального банку в країні у регулюванні валютно-курсних відносин визначається активним використанням адміністративного контролю через нормативно-правові положення, що стосуються конкретних

аспектів валютних відносин і банківських операцій. Пряме регулювання, видача актів та документів, дії органів законодавчої влади, опосередковане регулювання та використання економічних заходів є можливими шляхами впливу, зокрема на тих суб'єктів, які мають найбільший обсяг участі в цьому процесі – комерційні банки.

3. У роботі було вивчено зарубіжний досвід та можливості його впровадження при формуванні валютно-курсової політики НБУ. Валютна політика тісно пов'язана з процесами трансформації та монетарними процесами, що відбуваються у різних економіках світу. Узагальнений світовий досвід показує, що існують три основних режими монетарної політики, які застосовуються різними країнами для досягнення своїх цілей: таргетування обмінного курсу, таргетування грошових агрегатів та інфляційне таргетування. Міжнародний досвід демонструє, що на сьогоднішній день режим інфляційного таргетування є одним із найпоширеніших у світі. Також досвід світової практики доводить, що вибір режиму валютних курсів є ще одним ключовим аспектом у впровадженні валютної політики. Сучасні тенденції показують, що більшість країн наразі віддають перевагу системі плаваючих валютних курсів. Це обумовлено тим, що на довгострокову перспективу альтернатив до плаваючого режиму майже немає, оскільки досягнення стабільності за фіксованим курсом виявляється непростю задачею. Успішна довгострокова валютна політика має поєднувати гнучкість і контроль, причому головним завданням є поступовий перехід до режиму плаваючого валютного курсу.

4. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності українських компаній показав, що в Україні існує значна кількість проблем, які впливають на всю економічну діяльність. Військові дії на території країни спричиняють безліч проблем, які гальмують розвиток і відлякують потенційних іноземних інвесторів, що створює негативне інвестиційне середовище по всій країні. Важливим фактором є також високий рівень недовіри населення до державних органів влади, а також низький рівень інфраструктури, що є одним із основних недоліків для економіки та загальної господарської діяльності. Інфраструктура є основою успішної

економічної діяльності в країні, а низький рівень матеріально-технічного забезпечення сповільнює внутрішньоекономічні процеси, пов'язані з міжнародною діяльністю країни. Хоча вітчизняна економіка продовжує функціонувати, в наступні декілька років вона стикнеться зі значними труднощами. Втрата матеріальних активів та людського капіталу в поєднанні зі складною безпековою ситуацією означає, що відновлення ВВП буде досить повільним. Зовнішні труднощі залишаються значними через втрату частини експортного потенціалу економіки та відтік капіталу у великих обсягах.

5. Дослідження основних напрямків розвитку валютно-курсової політики України показало, що валютно-курсова політика НБУ – це система заходів та стратегій, спрямованих на стабілізацію валютного ринку та забезпечення стійкості національної валюти – гривні. У жовтні 2023 р. регулятор оголосив про перехід від режиму фіксованого курсу. Не дивлячись на те, що курс гривні до євро становив 38,55, а до долара – 36,57, Національний банк планує і надалі підтримувати гривню, проте дозволяти її курсу реагувати на певні ринкові тенденції. Новий режим, що впроваджується, описують як «керовану курсову гнучкість». Перехід до цього режиму є одним з етапів у напрямку валютної лібералізації та відновлення на валютному ринку. Аналізуючи міжнародні резерви України за період з 2021 по 2023 рр., можна відзначити тенденцію до зростання резервів, що свідчить про стратегію Національного банку України (НБУ) з метою підтримки економічної стабільності та забезпечення фінансової безпеки країни. У 2021 році сума міжнародних резервів склала 29,1 млрд доларів США. Протягом цього періоду Україна стикалася з економічними труднощами та геополітичними напруженнями.

6. Оцінка впливу новацій валютного регулювання НБУ на бізнес в умовах війни дала можливість зробити висновок, що сучасна система валютного регулювання в Україні, особливо у період з 2022 року, виявилася високоефективною у різних сценаріях, таких як повномасштабне вторгнення, економічна нестабільність тощо. У перший день повномасштабного вторгнення, Національний Банк України оперативно відреагував на потенційні ризики

валютного ринку та ухвалив Постанову №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період введення воєнного стану» («Постанова №18»). НБУ зафіксував валютний курс та встановив ряд обмежень, включаючи валютні операції та рух капіталу, з метою забезпечення стабільності цінових та фінансових показників. Але очевидно, що потрібно внести зміни для вирішення проблем, що виникають внаслідок обмежувальних заходів, запроваджених раніше.

7. На основі проведеного дослідження було обґрунтовано перспективи розвитку валютно-курсової політики НБУ в умовах післявоєнної відбудови. Для збільшення інвестиційної привабливості держави найбільш важливою є гнучкість правил валютного регулювання, особливо відносно іноземних інвесторів. Крім того, ці правила мають дозволяти національним юридичним та фізичним особам ефективно діяти на світових ринках і співпрацювати з провідними світовими фінансовими установами і банками, які можуть надати широкий спектр фінансових продуктів для міжнародних операцій місцевим організаціям. Для поліпшення валютної ситуації та досягнення позитивного сальдо платіжного балансу країни важливо стимулювати розвиток експорту, вживати заходів щодо державної підтримки експортоорієнтованих підприємств та загальної протекціоністської політики. Це сприятиме зростанню валютних надходжень, збереженню стійкості національного валютного курсу і збільшенню платоспроможного попиту у виробників та населення. Таким чином, для поліпшення ситуації на валютному ринку України необхідно впровадити комплекс заходів на законодавчому, нормативно-правовому та інших рівнях, щоб забезпечити стабільність національної грошової одиниці та сприяти інтеграції у світову економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдеї О. К. Етапи розвитку курсової політики України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1759>
2. Аналітичний огляд валютного ринку України. URL: <http://rurik.com.ua>
3. Береславська О.І. Лібералізація механізму валютного регулювання в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. № 2(30). С. 43–50.
4. Біленко Ю. І. Валютна політика та її вплив на ефективність функціонування економіки в країнах ЦСЄ. *Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 682. С. 243–252.
5. Бодрова Н. Є. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи. *Вісник СумДУ*. 2012. № 1. С. 103.
6. Боришкевич О. Валютне кредитування в Україні: проблеми та перспективи. К.: Банківська справа, 2013. 16 с.
7. Веріга Г. В. Критичний огляд категорій валютного ринку та аналіз підходів до його регулювання. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 34-55.
8. Волкова В.В. Особливості використання інструментів грошово-кредитної політики в сучасних умовах. *Економіка і організація управління*. 2012. Випуск № 1(11). С. 52-61.
9. Геєць В. Подолання квазіринковості – шлях до інвестиційно орієнтованої моделі економічного зростання. *Економіка України*. 2015. № 6. С. 4-17.
10. Гончарук І. В., Мацько О. М., Шпаргало Г. Є. Досвід валютно-курсowego регулювання в трансформаційних економіках. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2010. Вип. 33. С. 176–180.
11. Дзюблюк О.В. Валютна політика як фактор макроекономічної стабільності. *Фінанси України*. 2016. №11. С. 33-51.

12. Дідич З. Режими валютних курсів країн Центральної та Східної Європи. *Схід*. 2011. № 4(111). С. 24–27.
13. Дідур С. В., Глухова В. І., Єлісєєва О. Є. Аналіз тенденцій коливання валютного курсу в умовах кризи в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 338–343.
14. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія. Суми : Ділові перспективи, 2008. 334 с.
15. Ковальчук К. Ф., Козенков Д. Є., Момот Ю. Г. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2016. 149 с.
16. Луцишин З.О. Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія і релігія української економіки. Київ: Збруч, 2012. 180 с.
17. Макаренко М.І., Жулинська К.М. Ефективність грошово-кредитного регулювання макроекономічної динаміки: монографія. Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2013. 204 с.
18. Малахова О. Валютний ринок України: сучасний стан та проблеми. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 2. С. 46-60.
19. Мироненко Г.В. Трансформаційні процеси валютної політики в країнах ЦСЄ в умовах євроінтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №15. С. 56 – 60.
20. Місяць Н. О. Формування та розвиток механізму валютного регулювання в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2018.
21. Науменкова С. Регулирование денежного обращения на основе использования методов и инструментов денежно-кредитной политики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 6 (147). С. 66–72.
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

23. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.com.ua>.
24. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
25. Пасічник А. Г. Валютний ринок України : аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 1. С. 37-43.
26. Полагнин Д. Д. Концептуальні засади валютної політики в Україні. *Часопис економічних реформ*. 2012. № 2 (6). С. 54.
27. Попова І. В. Валютні ризики в контексті сучасних реалій. *Економічні науки*. 2012. Вип. 9(4). С. 312–321.
28. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
29. Про Національний банк України : Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 року. URL: <http://www.liga-zakon.net>.
30. Ребрик М.А. Валютний ризик в умовах глобалізації ринку банківських послуг. *Вісник Української академії банківської справи*. 2014. №2. С. 84-88.
31. Савлук М. І., Мороз А. М., Лазепко І. М. та ін. Гроші та кредит : підручник / за наук. ред. М. І. Савлука. К. : КНЕУ, 2011. 589 с.
32. Сороківська З. Зарубіжний досвід реалізації валютної політики в контексті забезпечення макроекономічної стабільності. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2013. Випуск 18. С. 144 – 153.
33. Суторміна А. М. Валютне регулювання у забезпеченні економічного розвитку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ: ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», 2015. 20 с.
34. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні / наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2016. 120 с.
35. Табінський В.А. Стабілізація валютного курсу як необхідний фактор економічного розвитку в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 12(52). С. 768–772.

36. Черкашина К.Ф. Тенденції валютного ринку України. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 5. С. 186–189.
37. Шапран Н. Тенденції розвитку валютного ринку України в період війни. *Економіка та суспільство*. 2023. №57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-19>.
38. Шемет Т. С., Коряк А. М., Діба О. М. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посіб. / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Т. С. Шемет. К. : КНЕУ, 2009. 348 с.
39. Юрчишин В. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні. Київ: Заповіт, 2018. 120 с.
40. Aizenman J., Lee J. International reserves: precautionary versus mercantilist views, theory and evidence. *Open Economies Review*. 2007. № 18. P.191–214.
41. Chortane S. G., Pandey D. K. Does the Russia-Ukraine war lead to currency asymmetries? A US dollar tale. *The Journal of Economic Asymmetries*. 2022. Vol. 26. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1703494922000263>.
42. De Facto Classification of exchange arrangements and monetary policy frameworks. URL: <file:///C:/Users/%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD/Desktop/areaer-2018-overview.pdf>.
43. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
44. Five European countries will extend ban on Ukraine's grain but let it head to other places. URL: <https://apnews.com/article/grain-import-ban-ukraine-russia-war-85491c04>.
45. Myronenko H. The Modern International Monetary System: the Potencial of Transformation. *Nauka i studia*. 2014. № 4 (114). С. 84 – 88.
46. World Economic Outlook. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/index.aspx>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд спеціальної зарубіжної літератури

1. Ahmed K. The global impact of the US interest rate rise. URL: <http://www.bbc.com/news/business35114973>. Rising US interest rates could mean higher debt repayments for emerging market governments and businesses - as the amount owed is denominated in dollars. And with higher interest rates in America, investment capital will be encouraged across the Atlantic and away from Asia in the hunt for better returns. That could affect Europe as well. On the upside, the stronger dollar which has followed the rise might be good for European and Asian economies as it means exports to America are cheaper.

2. Adrian T., Laxton D., Obstfeld M. Advancing the frontiers of monetary policy. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2018. 279 p. Contributors working at the International Monetary Fund present 14 chapters on the development of monetary policy over the past quarter century through the lens of the evolution of inflation-forecast targeting. They describe the principles and practices of inflation-forecast targeting, including managing expectations, the implementation of a forecasting and policy analysis system, monetary operations, monetary policy and financial stability, financial conditions, and transparency and communications; aspects of inflation-forecast targeting in Canada, the Czech Republic, India, and the US; and monetary policy challenges faced by low-income countries and how inflation-forecast targeting can provide an anchor in countries with different economic structures and circumstances.

3. Battilossi S. Handbook of the History of Money and Currency. Singapore : Springer Nature Singapore Pte Ltd, 2020. 1094 p. This handbook provides a comprehensive overview of state-of-the-art research in the field of monetary and financial history. The authors comprise different generations of leading scholars from universities worldwide. Thanks to its unrivaled breadth both in time (from antiquity to

the present) and geographical coverage (from Europe to the Americas and Asia), the volume is set to become a key reference for historians, economists, and social scientists with an interest in the subject. The handbook reflects the existing variety of scholarly approaches in the field, from theoretically driven macroeconomic history to the political economy of monetary institutions and the historical evolution of monetary policies. Its thematic sections cover a wide range of topics, including the historical origins of money; money, coinage, and the state; trade, money markets, and international currencies; money and metals; monetary experiments; Asian monetary systems; exchange rate regimes; monetary integration; central banking and monetary policy; and aggregate price shocks.

4. Fernandez A., Klein M, Rebucci A., Schindler M., Uribe M. Capital Control Measures: A New Dataset, IMF Working Paper. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp1580.pdf>. This paper presents a new dataset of capital control restrictions on both inflows and outflows of 10 categories of assets for 100 countries over the period 1995 to 2013. Building on the data in Schindler and other datasets based on the analysis of the IMF's Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions (AREAER), this dataset includes additional asset categories, more countries, and a longer time period. The paper discusses in detail the construction of the dataset and characterizes the data with respect to the prevalence and correlation of controls across asset categories and between controls on inflows and controls on outflows, the aggregation of the separate categories into broader indicators, and the comparison of this dataset with other indicators of capital controls.

5. Jefiey A., Frankel A., Bergsten C. F., Mussa M. Frankel Exchange Rate Policy. Cambridge. National Bureau of Economic Research. 1994. 75 p. Although the 1970s were the decade when foreign exchange rates broke free of the confines of the Bretton Woods system, under which governments since 1944 had been committed to keeping them fixed, the 1980s were the decade when large movements in exchange rates first became a serious issue in the political arena. For the first time, currencies claimed their share of space on the editorial and front pages of American newspapers. In exchange rate policy, as in regulatory policy, "do nothing" is one of the options for the

government. Indeed, as we shall see, this was the option officially adopted during the first Reagan administration, 1981-84. Nevertheless, it is by no means a foregone conclusion that this option is the one that is most desirable from an economic standpoint or that it is the one that is likely to prevail for long from a political standpoint.

6. Faryna O. A. System Dynamics Model of Ukraine's Monetary Sector. 32nd International System Dynamics Conference, Delft, The Netherlands, 2014. This paper presents a system dynamics model of the monetary sector of the Ukrainian economy. It is one of the products of a project for developing system dynamics modeling capacity among economists at the National University of "Kyiv-Mohyla Academy", organized by the University of Bergen and funded by the Norwegian Center for International Cooperation in Education. Prepared by a PhD student from Kiev, the monetary sector is a sub-model of a comprehensive macroeconomic model being developed by a team of Ukrainian students taking a special topics course in macroeconomic dynamics in Bergen.

7. Tulyakov V., Alekseievskaya H., Yakubovskiy S. Legal and Economic Aspects of Monetary Regulation of The European System of Central Banks. *Journal for the International and European Law, Economics and Market Integrations*. 2021 Vol. 8 No. 2. URL: <https://doi.org/10.22598/iele.2021.8.2.4>. Monetary regulation is one of the most important components of government policy. The monetary regulation policy of the European Central Bank has undergone important transformations over the past ten years as a result of measures that were taken in response to the global financial crisis of 2008. Today the main problem of the ECB is not inflation, but stimulation of the post-crisis development of European countries. As a result, many new elements have been added to the ideology and practice of monetary regulation. Moreover, new challenges, such as a pandemic, are prompting the ECB to seek new means of influencing financial markets and, ultimately, the real sector of the economy. The paper presents the modern system of monetary regulation in the EU, characterizes its structure and legal status. The consequences of the application of unconventional measures of monetary regulation in the EU in the period after the 2008 crisis and during the COVID 19 crisis were determined. The effectiveness of the ECB's actions in overcoming the crisis was

analyzed. On the example of the decision of the Federal Constitutional Court of Germany, the reasons were identified and the consequences of the conflict between the EU legislation and national legislation in the issue of the jurisdiction of monetary regulation were assessed.

8. Ammer J., Brunner A. Sources of foreign exchange trading profits: taking positions or making markets?. *Derivatives, regulation and banking*. Elsevier Science B.V. 1997. P. 123 – 146. We analyze the foreign exchange trading earnings of large U.S commercial banks over the past several years. In particular, we use several approaches to try to determine to what extent these profits can be attributed either to position-taking by banks or to the provision of intermediation services to bank customers. The results can be summarized as follows. First, banks appear to generate a substantial portion of their foreign exchange earnings from making markets in conventional spot and forward foreign exchange contracts. In addition, some indirect evidence supports anecdotal reports that intermediation in volatility-related products (e.g., options contracts) has been a significantly profitable activity. Finally, on average, positions in currencies do not appear to contribute to profits. Tests applied to monthly and daily data on banks' portfolio positions suggest that banks cannot accurately forecast changes in exchange rates, and that these currency positions account for only a small fraction (if any) of the banks' foreign exchange earnings.

9. Bhattacharya S., Boot A., Thakor A. The economics of bank regulation. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1998. № 11. P. 745 – 770. We review the economics of bank regulation as developed in the contemporary literature. We begin with an examination of the central aspects of modern banking theories in explaining the asset transformation function of intermediaries, optimal bank liability contracts, coordination problems leading to bank failures and their empirical significance, and the regulatory interventions suggested by these considerations. In particular, we focus on regulations aimed primarily at ameliorating deposit-insurance-related moral hazards, such as cash-asset reserve requirements, risk-sensitive capital requirements and deposit insurance premia, and bank closure policy. Moreover, we examine the impact of the competitive environment (bank

charter value) and industry structure (scope of banks) on these moral hazards. We also examine the implications of banking theory for alternatives to deposit insurance.

10. Chamberlain S., Howe J., Popper H. The exchange rate exposure of U.S. and Japanese banking institutions. *Jornal of Banking and Finance*. 1997. № 21. P. 871-892. In this paper, we examine the foreign exchange exposure of a sample of U.S. and Japanese banking firms. Using daily data, we construct estimates of the exchange rate sensitivity of the equity returns of the U.S. bank holding companies and compare them to those of the Japanese banks. We find that the stock returns of a significant fraction of the U.S. companies move with the exchange rate, while few of the Japanese returns that we observe do so. We next examine more closely the sensitivity of the U.S. firms by linking the U.S. estimates cross-sectionally to accounting-based measures of currency risk. We suggest that the sensitivity estimates can provide a benchmark for assessing the adequacy of existing accounting measures of currency risk. Benchmarked in this way, the reported measures that we examine appear to provide a significant, though only partial, picture of the exchange rate exposure of U.S. banking institutions. The cross-sectional evidence is also consistent with the use of foreign exchange contracts for the purpose of hedging.

Annotation

Yanovitskyi V.O. "Exchange rate policy of the National Bank of Ukraine and its impact on the foreign economic activity of Ukrainian companies"

Qualifying bachelor's thesis on speciality 292 "International Economic Relations".

The work describes the theoretical basis of the exchange rate policy of the National Bank of Ukraine and covers relevant definitions, classification and principles.

One of the main advantages of the study is the practical part, which analyzes the current state of the NBU's exchange rate policy and its impact on the foreign economic activity of domestic companies. The analysis in the second part of diploma is based on analytical reviews of the National Bank of Ukraine, Association of Ukrainian Banks and the Independent Association of Banks of Ukraine materials, data of the State Statistics Service of Ukraine, reports of the International Monetary Fund, the World Bank, etc.

The author delves into the detailed analysis of the main development directions of the currency and exchange rate policy of Ukraine, as well as in the assessment of the innovations impact of the NBU currency regulation on business in wartime conditions. As a result, the work contains prospects for the development of the NBU's exchange rate policy in the conditions of post-war reconstruction. After conducting the research, the author summarizes the achievements of the thesis in one summary.

Keywords: currency transactions, analysis, evaluation, central bank; monetary policy; targeting.

Додаток В

Таблиця В1 – Динаміка товарної структури експорту, млн дол. США

Найменування	2023								2022		2023	
	січ	лют	бер	квіт	трав	черв	лип*	серп*	січ-серп	% до загального обсягу	січ-серп*	% до загального обсягу
УСЬОГО	2973	3157	3670	2892	2956	2813	2270	2485	26509	100,0	23216	100,0
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-46,8	-35,4	60,1	21,8	12,3	-4,0	-15,2	-20,4	-31,3		-12,4	
у тому числі:									-			
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	2111	2170	2452	1730	1678	1619	1287	1548	13366	50,4	14595	62,9
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-32,5	-12,5	192,6	87,2	38,8	9,8	-8,7	-18,6	-10,9		9,2	
Мінеральні продукти	154	155	202	240	231	202	184	172	3255	12,3	1540	6,6
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-65,5	-70,4	-60,9	-45,6	-43,1	-37,7	-37,0	-43,6	-46,7		-52,7	
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	85	107	135	121	108	114	96	105	1142	4,3	871	3,8
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-62,6	-45,7	62,7	-9,0	-0,9	-16,8	-24,4	-18,6	-41,1		-23,7	
Деревина та вироби з неї	122	138	180	150	180	168	144	138	1502	5,7	1220	5,3
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-38,7	-20,2	8,4	-25,4	-9,1	-15,2	-25,0	-21,1	-8,1		-18,8	
Промислові вироби	39	43	64	42	47	45	42	38	398	1,5	360	1,6
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-45,8	-37,7	73,0	-8,7	2,2	0,0	5,0	-11,6	-35,1		-9,5	
Чорні й кольорові метали та вироби з них	253	306	357	358	435	389	291	293	4616	17,4	2682	11,6
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-78,4	-72,3	-15,6	10,5	9,8	-20,9	-22,6	-11,2	-53,9		-41,9	
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	157	177	205	186	202	204	160	108	1579	6,0	1399	6,0
Зміна до відповідного періоду минулого року, %	-33,8	-28,9	28,9	-11,8	8,6	15,3	-10,6	-40,3	-34,2		-11,4	

ПОСТАНОВА

Правління Національного банку України 24 лютого 2022 року м. Київ № 18

Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану

Відповідно до статті 7 Закону України «Про Національний банк України», з метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи Правління Національного банку України постановляє:

1. Правління Національного банку України забезпечує свою роботу відповідно до Закону України Про Національний банк, Регламенту Правління Національного банку України в умовах особливого періоду, затвердженого рішенням Правління Національного банку України від 21 серпня 2019 року № 606-рш, нормативно-правових та розпорядчих актів Національного банку України.

2. Банки продовжують роботу з урахуванням обмежень, визначених цією постановою. Банкам забороняється проводити операції, що порушують визначені цією постановою обмеження, сприяють або можуть сприяти їх уникненню. (пункт 2 зі змінами, внесеними постановою Правління Національного банку України від 20 травня 2022 року № 102).

3. Заборонити видачу в Україні готівкових коштів у гривнях з рахунку клієнта в національній валюті в обсязі, що перевищує 100 000 гривень у день (без урахування комісії банку), крім зняття готівкових коштів у гривнях: (абзац перший пункту 3 у редакції постанови Правління Національного банку України від 21 березня 2022 року № 58).

4. Здійснювати безготівкові розрахунки без обмежень.

4¹. Еквайри мають право не надавати користувачеві документ за операцією із застосуванням електронних платіжних засобів у разі використання електронного платіжного засобу через платіжний термінал еквайра. Постачальники платіжних послуг зобов'язані забезпечити здійснення безготівкових розрахунків з використанням електронних платіжних засобів та

врегулювати спірні питання, що виникають та/або пов'язані зі здійсненням таких операцій, незалежно від наявності в користувача документа за операцією із застосуванням електронних платіжних засобів. (доповнено новим пунктом 41 згідно з постановою Правління Національного банку України від 22 квітня 2022 року № 81).

5. Заборонити видачу в Україні готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта в іноземній валюті в обсязі, що перевищує в еквіваленті 100 000 гривень у день (без урахування комісії банку), крім зняття готівкових коштів в іноземній валюті з рахунків: (абзац перший пункту 5 у редакції постанови Правління Національного банку України від 21 березня 2022 року № 58).

5¹. Видача банківських металів з рахунків клієнтів банків здійснюється без обмежень у межах залишку банківських металів на рахунку за наявності банківських металів у касі філії/відділення банку. (доповнено новим пунктом 5 1 згідно з постановою Правління Національного банку України від 08 березня 2022 року № 44).

5². Заборонити видачу за межами України готівкових коштів.

6. Платежі Уряду здійснювати без обмежень згідно законодавства про особливий період.

7. Підкріплювати банкомати готівкою без обмежень.

8. Банкам забезпечити роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення.

9. Забезпечити доступ до сховищ для індивідуальних сейфів та/або сейфів з індивідуальними сейфами клієнтів у безперебійному режимі, якщо немає прямої загрози життю та здоров'ю населення. (пункт 9 у редакції постанови Правління Національного банку України від 04 березня 2022 року № 36).

10. НБУ здійснює підкріплення готівкою без обмежень. Підкріплення банків іншими цінностями (пам'ятними та інвестиційними монетами України, сувенірною продукцією) здійснюється на підставі відповідних нормативноправових актів Національного банку України. (пункт 10 зі змінами,

внесеними постановою Правління Національного банку України від 20 травня 2022 року № 102).

11. Національний банк України здійснює рефінансування банків для підтримки ліквідності строком до одного року. (пункт 11 у редакції постанови Правління Національного банку України від 04 листопада 2022 року № 227).

12. Уповноваженим установам забороняється здійснювати торгівлю валютними цінностями (уключаючи операції за дорученням клієнтів), крім випадків: (абзац перший пункту 12 у редакції постанови Правління Національного банку України від 08 березня 2022 року № 44)

13. Виключено. (пункт 13 у редакції постанови Правління Національного банку України від 21 липня 2022 року № 154, виключено згідно з постановою Правління Національного банку України від 02 жовтня 2023 року № 121).

14. Уповноваженим установам забороняється здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів у гривнях/іноземній валюті, відкриті в банках-резидентах, уключаючи перекази, що здійснюються за дорученням клієнтів.

15. Зупинити здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками резидентів Російської Федерації/Республіки Білорусь, за рахунками юридичних осіб (крім банків), кінцевими бенефіціарними власниками яких є резиденти Російської Федерації/Республіки Білорусь.

16. Банкам-емітентам електронних грошей призупинити здійснення випуску електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима, розповсюдження електронних грошей.

17. Уповноваженим установам забороняється здійснювати будь-які валютні операції: з використанням російських рублів та білоруських рублів; учасником яких є юридична або фізична особа, яка має місцезнаходження (zareєстрована/постійно проживає) в Російській Федерації або в Республіці Білорусь.

18. Національний банк України проводить щоденно в робочі дні в період з 10.00 до 15.30 через функціонали торговельно-інформаційних систем Refinitive

та/або Bloomberg операції з купівлі-продажу доларів США з банками на умовах “тод”.

19. Банки мають право здійснювати продаж клієнтам іноземної валюти за рахунок власної валютної позиції для виконання цими клієнтами власних зобов’язань за кредитними договорами (уключаючи відсотки) перед банками. (доповнено новим пунктом 19 згідно з постановою Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 21).

20. Резиденти та нерезиденти мають право здійснювати операції з перерахування коштів в іноземній валюті на території України та із-за кордону на спеціальний рахунок Національного банку України для збору коштів на підтримку Збройних Сил України та/або на рахунки Кабінету Міністрів України, міністерств та інших державних органів України, а також благодійних фондів, цілями та сферами благодійної діяльності яких є сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, підтримка Збройних Сил України та територіальної оборони України, соціальний захист, охорона здоров’я та інші нагальні питання захисту населення в умовах воєнного стану.

21. Протягом дії воєнного стану інші нормативно-правові акти Національного банку України діють у частині, що не суперечать цій постанові. (доповнено новим пунктом 21 згідно з постановою Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 21).

22. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступників Голови Національного банку України Ярослава Матузку, Юрія Гелетія та Олексія Шабана. (слова замінено цифрами та словами згідно з постановою Правління Національного банку України від 26 березня 2022 року № 65).

23. Постанова набирає чинності з дня прийняття. (слова замінено цифрами та словами згідно з постановою Правління Національного банку України від 26 березня 2022 року № 65).

Имя пользователя:
Міжнародних фінансів Ананьев Микола

ID проверки:
1016306512

Дата проверки:
01.06.2024 08:34:35 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
01.06.2024 11:38:56 EEST

ID пользователя:
100005723

Название файла: Яновицкий Вадим Олегович

Количество страниц: 49 Количество слов: 10197 Количество символов: 79135 Размер файла: 268.24 KB ID файла: 1016102885

12.7%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.37% с источником из Библиотеки (ID файла: 1015616072)

7.83% Источники из Интернета

283

Страница 51

9.88% Источники из Библиотеки

525

Страница 54

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников